

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Г.С.Тарасенко, Т.М.Кривошея

ДИПЛОМНА РОБОТА

**як форма діагностики якості підготовки магістрів
спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта**

*(методичні рекомендації до написання і захисту
для студентів денної та заочної форм навчання)*

**Вінниця
ТОВ «Нілан-ЛТД»
2015**

УДК 378.091.275:373.2.011.3(073)
ББК 74.10р30
Т 19

Методичні рекомендації затверджені на засіданні Вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 10 від 25 березня 2015 року)

Автори - розробники:

Тарасенко Г.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Кривошея Т.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Рецензенти:

Акімова О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Пташнік Н.М., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психолого-педагогічної освіти та інновацій, завідувач лабораторії творчого розвитку особистості педагога Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Т 19 Дипломна робота як форма діагностики якості підготовки магістрів спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта : методичні рекомендації до написання і захисту для студентів денної та заочної форм навчання / автори-розробники: Г.С.Тарасенко, Т.М.Кривошея. – Вінниця: ТОВ “Нілан-ЛТД”, 2015. – 81 с.

ISBN 978-966-924-008-8

Методичні рекомендації адресовані студентам ступеня вищої освіти “магістр” спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта, а також викладачам ВНЗ – науковим керівникам зразки оформлення титульної сторінки, плану (змісту), наукового апарату дослідження, використаної літератури, супровідних документів (календарного плану дипломної роботи, рецензії, відгуку наукового керівника тощо).

У структуру методичних рекомендацій входять: загальні вимоги до написання та захисту дипломних робіт, критерії оцінювання, орієнтовна тематика, додатки, в яких продемонстровані зразки оформлення титульної сторінки, плану (змісту), наукового апарату дослідження, використаної літератури, супровідних документів (календарного плану дипломної роботи, рецензії, відгуку наукового керівника тощо).

Методичні рекомендації стануть у нагоді студентам магістратури, аспірантам, викладачам ВНЗ, працівникам системи післядипломної освіти.

**УДК 378.091.275:373.2.011.3(073)
ББК 74.10р30**

ISBN 978-966-924-008-8

© Тарасенко Г.С., Кривошея Т.М., 2015 рік

ЗМІСТ

1. Дипломна робота як форма атестації осіб, які здобувають ступінь магістра	5
1.1. Мета і завдання дипломної роботи ОКР “магістр”	5
1.2. Тематика дипломних робіт ОКР “магістр”	8
1.3. Етапи виконання дипломної роботи	10
2. Методика роботи над магістерським дослідженням	13
2.1. Організаційні орієнтири дослідження та планування роботи	13
2.2. Написання вступу дипломної роботи	15
2.3. Робота над основною частиною магістерського дослідження	22
2.3.1. Написання теоретичної частини дипломної роботи	23
2.3.2. Опис експериментально-дослідницької частини дипломної роботи	24
2.3.3. Висвітлення проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування освітніх компетенцій у дітей дошкільного віку	25
2.4. Формулювання загальних висновків магістерського дослідження	25
2.5. Оформлення списку використаної літератури	26
2.6. Укладання додатків	26
3. Оформлення дипломної роботи ОКР “магістр”	28
3.1. Структура та обсяг дипломної роботи	28
3.2. Загальні вимоги до оформлення дипломної роботи	28
3.3. Оформлення титульної сторінки	29
3.4. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул	30
3.5. Правила цитування та покликання на використані джерела	32
4. Вимоги до захисту дипломної роботи ОКР “магістр”	33
4.1. Процедура подання до захисту магістерського дослідження	33
4.2. Захист дипломної роботи	35
5. Критерії оцінювання магістерського дослідження	36
Використана література	40
Рекомендована література	41
Додатки	43
<i>Додаток А.</i> Орієнтовна тематика дипломних робіт з актуальних проблем дошкільної освіти і професійно-педагогічної підготовки фахівців з дошкільної освіти	43
<i>Додаток Б.</i> Зразок заяви студента на написання дипломної роботи ..	48
<i>Додаток В.</i> Зразок завдання на дипломну роботу	49

<i>Додаток Г.</i> Зразок календарного плану на написання дипломної роботи	51
<i>Додаток Д.</i> Зразки оформлення змісту дипломних робіт	52
<i>Додаток Е.</i> Зразки оформлення наукового апарату магістерського дослідження	58
<i>Додаток Ж.</i> Зразок оформлення списку використаної літератури	68
<i>Додаток З.</i> Зразки оформлення титульної сторінки	72
<i>Додаток И.</i> Приклади рецензій на дипломну роботу	74
<i>Додаток К.</i> Орієнтовна схема рецензії на дипломну роботу	78
<i>Додаток Л.</i> Основні вимоги до створення і демонстрації мультимедійних презентацій	80

1. ДИПЛОМНА РОБОТА ЯК ФОРМА АТЕСТАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ ЗДОБУВАЮТЬ СТУПІНЬ МАГІСТРА

1.1. Мета і завдання дипломної роботи ОКР “магістр”

Дипломна робота є основною формою атестації осіб, які здобувають ступінь магістра у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за спеціальністю “Дошкільна освіта” відповідно до галузевого стандарту вищої освіти України.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Магістр, який вступає на навчання на основі ступеня бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у галузі дошкільної педагогіки. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до плідної науково-дослідної і науково-педагогічної діяльності.

Відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) випускника Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, фахівці освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” за спеціальністю “Дошкільна освіта”, отримуючи кваліфікацію “Викладач дошкільної педагогіки і психології”, мають бути підготовлені до виконання як викладацької, так і науково-дослідницької виробничих функцій. Зокрема, в ОКХ зазначено, що “майбутній викладач спеціальності “Дошкільна освіта” відповідно до професійно-орієнтованої гуманітарної і соціально-економічної, природничо-наукової, професійної та практичної підготовки може виконувати такі види науково-дослідної діяльності: здійснювати дослідження часткових і загальних проблем вищої педагогічної і дошкільної освіти; забезпечувати взаємозв’язок навчальної і науково-дослідної діяльності студентів, організовувати наукові дискусії з проблем дисциплін психолого-педагогічного циклу; проводити наукове дослідження за вимогами, що ставляться до випускної магістерської роботи; вивчати та діагностувати особливості розвитку дітей дошкільного віку, студентів; проектувати розвиток особистості кожної дитини і дитячого колективу; вивчати передовий досвід, нові педагогічні технології” [9, с. 11] .

Крім того, магістр, відповідно до вимог, визначених в ОКХ випускника Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” за спеціальністю “Дошкільна освіта”, повинен **знати**:

- основні положення методики та методології наукових досліджень;
- головні напрямки наукових досліджень у педагогічній науці;
- педагогічні процеси, явища, проблеми і новітні методи наукового інформаційного пошуку;

- методи теоретичного аналізу, практичної апробації, обробки, оформлення та презентації результатів виконаної дослідницької роботи;
- методологічні основи досліджень у сфері дошкільного виховання та освіти;
- методи науково-педагогічних досліджень і етапи їх проведення;
- основні елементи педагогічних досліджень, технологію виконання магістерських робіт;
- сутність наукового пізнання, види наукової діяльності;
- види наукових робіт студентів та вимоги до них;
- загальну характеристику методів дослідження;
- види експерименту та особливості його структури;
- етапи педагогічного експерименту, їх планування і проведення;
- методика та етапи організації і проведення спостережень;
- соціометричні методи та методика їх проведення;
- тестові методики: поняття, види, етапи проведення та вимоги до них;
- основні вимоги до магістерських робіт випускників;
- вимоги до оформлення та захисту результатів дослідження [9, с.14].

Магістр повинен уміти:

- аналізувати сучасні наукові та інноваційні концепції у педагогічній освіті;
- користуватися найновішою методологією аналізу психолого-педагогічних проблем і явищ;
- працювати з психолого-педагогічною, методичною літературою, вміти анутовати і реферувати монографічні праці з обраної проблеми;
- розробляти концепцію дослідження, методика його проведення;
- аналізувати й оформлювати результати дослідження;
- використовувати методи математичної статистики;
- вивчати, аналізувати й узагальнювати передовий педагогічний досвід і на цій основі розробляти методичні рекомендації педагогам-практикам, вихователям ДНЗ, викладачам ВНЗ;
- самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання, володіти методикою підготовки магістерської роботи;
- підготувати за результатами дослідження статтю, доповідь, кваліфікаційну роботу;
- планувати, аналізувати і коригувати власну науково-методичну діяльність;
- володіти сучасними інформаційними технологіями, продуктивними технологіями організації власної педагогічної діяльності;
- формувати особистий стиль науково-педагогічної діяльності та професійно-педагогічного спілкування;
- застосовувати активні методики професійно-педагогічного самовдосконалення [9, с. 15-16].

Згідно з провідними ідеями компетентнісного підходу та тенденціями Болонського процесу, випускники магістратури в процесі професійної підготовки мають набути низку значущих спеціальних компетентностей. Зокрема, магістри повинні:

1. Опанувати предметну галузь на високому рівні, тобто володіти новітніми методами та технікою дослідження, знати новітні теорії та їх інтерпретації.

2. Критично відстежувати та осмислювати розвиток теорії і практики.

3. Оперувати методами незалежного дослідження і вміти пояснювати його результати на високому науковому рівні.

4. Бути здатними зробити оригінальний внесок у дисципліну відповідно до канонів певної предметної галузі, наприклад, у рамках кваліфікаційної роботи.

5. Продемонструвати оригінальність і творчий підхід [2].

Саме здобуття необхідних для подальшої професійної діяльності компетентностей засвідчується виконанням і захистом дипломної (магістерської) роботи, що є своєрідним підсумком професійної підготовки майбутніх магістрів до виконання зазначених функцій.

Дипломна робота ОКР “магістр” – кваліфікаційна робота, що призначена для об’єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до організаційної, управлінської та виконавської (технологічної, операторської) виробничих функцій. Це самостійна науково-дослідницька робота, яка виконується з метою публічного захисту на засіданні Екзаменаційної комісії, наслідком чого є присудження ступеня вищої освіти магістра. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень власної наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і розв’язувати конкретні наукові завдання.

Дипломна робота виконується відповідно до навчальних планів підготовки фахівців спеціальності “Дошкільна освіта” і повинна відображати готовність випускників до професійної діяльності за фаховим спрямуванням.

Дана робота передбачає поглиблене вивчення студентом певної проблеми, розробку власної методики дослідження, системи навчально-виховної роботи та її перевірку. Вона дозволяє студенту здійснити внесок у вирішення окремого аспекту наукової проблеми, виявити творчість у дослідницькій роботі, зробити значущі для практики виховання і навчання висновки. Важливою частиною магістерського дослідження є вивчення інноваційного педагогічного досвіду та його аналіз, психолого-педагогічне обґрунтування актуальності обраної теми, ходу експериментальної роботи тощо.

Метою виконання дипломної роботи ОКР “магістр” є:

➤ глибоке осмислення та різноаспектне вивчення проблеми дослідження на основі оволодіння студентом методами наукового пошуку;

➤ виявлення рівня сформованості системи компетенцій магістра, тобто, рівня загальнонаукової, фахової та професійно-практичної підготовки студента, його здатності застосовувати отримані знання і практичні уміння під час вирішення конкретних завдань щодо вдосконалення освітньо-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах та фахової підготовки майбутніх вихователів до означеного виду діяльності;

➤ розвиток уміння аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати теоретичні положення, виробляти власну точку зору з проблем дослідження;

- пошук сучасних наукових досягнень у сфері педагогічної освіти, набуття вміння їх самостійно застосовувати при розв'язанні прикладних проблем;
- розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження, зокрема педагогічного експерименту, комп'ютерною технікою, що пов'язано з темою роботи;
- формування умінь робити висновки і розробляти конкретні методичні рекомендації при розв'язанні виявлених проблемних питань;
- визначення ступеня готовності студентів до практичної діяльності в умовах сучасної системи освіти.

Слід зауважити, що виконання магістерського дослідження у межах навчального плану є найвищим рівнем студентських наукових досліджень, які спонукають майбутнього фахівця до творчої пошукової діяльності, є серйозним кроком студента до науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що може логічно завершитись вступом до аспірантури і підготовкою кандидатської дисертації. Втім дипломна робота ОКР “магістр” не може тлумачитись як наукова праця вищого гатунку, оскільки ступінь магістра – це не освітньо-науковий рівень, а лише магістерський рівень, який підтверджує освітньо-професійний рівень випускника вищої школи і свідчить про наявність у нього знань, умінь і навичок, притаманних освітньо-науковому працівникові-початківцю. Виходячи з цього, вимоги до магістерського дослідження в науковому відношенні вищі, ніж до дипломної роботи, однак нижчі, ніж до кандидатської дисертації.

Науковий рівень дипломних робіт ОКР “магістр” повинен відповідати таким критеріям:

- всі роботи мають бути теоретико-експериментальним дослідженням актуальних проблем розбудови дошкільної освіти в Україні в контексті сучасних освітніх парадигм, а також проблем фахової підготовки вихователя ДНЗ в контексті педагогічної інноватики;
  - всі роботи повинні містити описи трьохфазового експерименту, грамотно опрацьовані результати теоретичного та емпіричного пошуку;
  - у більшості робіт повинен бути наявний аналіз інноваційного педагогічного досвіду з проблеми дослідження;
  - всі студенти магістратури мають опублікувати статті (не менше 2-х), у яких відображені основні результати наукового пошуку;
  - додатки до кваліфікаційної роботи повинні обов'язково містити методичний проект у вигляді методичних рекомендацій, вказівок, “порадників”, творчих зошитів тощо.
  - всі роботи повинні бути грамотно оформлені і належно проілюстровані.
- До захисту дипломної роботи допускається випускник, який повністю виконав освітню програму.

1.2. Тематика дипломних робіт ОКР “магістр”

Тематику дипломних робіт зі спеціальності “Дошкільна освіта” розробляє кафедра дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та затверджує її на засіданні кафедри.

Тематика дипломних робіт ОКР “магістр” є достатньо різноплановою. Вона складена на варіативній основі з охопленням усіх найважливіших центрів фахової підготовки вихователя ДНЗ і майбутнього викладача дошкільної педагогіки і психології. Тематика узгоджена із загальнокафедральною науковою темою (*“Підготовка майбутніх педагогів до реалізації наступності дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічної інноватики”*) і гнучко враховує специфіку спеціальності і спеціалізації.

Теми дипломних робіт ОКР “магістр” відповідають сучасному стану розвитку дошкільної педагогіки, психології, окремих методик, актуальним завданням розбудови національної системи освіти, потребам освітнього процесу в педагогічному ВНЗ і ДНЗ. Отже, наукова актуальність є основною вимогою до теми магістерського дослідження. Тема дипломної роботи ОКР “магістр” включає широкий спектр дослідження, який спрямовує випускника на теоретичне переосмислення його наукового доробку, формування, аргументацію та бачення досліджуваної проблеми. Спеціалізація тематики дипломних робіт, які виконують студенти спеціальності “Дошкільна освіта”, може бути різною. Це магістерські дослідження, які мають суто педагогічне, психолого-педагогічне чи методико-педагогічне спрямування.

Допомогу студенту у виборі теми надає, як правило, випускова кафедра дошкільної та початкової освіти, на якій існує розроблена орієнтовна тематика кваліфікаційних магістерських досліджень. Проте магістрант має право не тільки вибору теми із запропонованого кафедрою списку, а й можливість запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки, наприклад, досліджувати далі, поглиблювати і розвивати в контексті проблем вищої школи тему своєї дипломної роботи ОКР “бакалавр”.

При обранні теми магістрант мусить враховувати свої інтереси, нахили, а також такі фактори, як актуальність теми, її наукове і практичне значення, ступінь висвітлення питання в науковій літературі, доступність бази дослідження та ін.

У більшості випадків магістерське дослідження є продовженням попередніх наукових робіт студента. Кафедрою дошкільної та початкової освіти здійснюється наполеглива робота зі спрямування вибору студентами орієнтовних тем наукових досліджень уже на II-III курсах. Це допомагає студентам глибше розібратись у проблемі дослідження, при вивченні основ наук особливу увагу приділяти тим питанням, які розкривають обрану проблему. За 3-4 роки навчання студент має можливість підготувати ряд реферативних повідомлень під час вивчення психолого-педагогічних та інших дисциплін, виконати 2-3 курсових роботи, підготувати виступи на студентських наукових конференціях, дипломну роботу і, як підсумок, завершити вивчення проблеми написанням магістерського дослідження. Такий підхід до вибору теми допомагає долати труднощі навчання, здійснювати творчий пошук, бачити результати власних зусиль, стимулює і утверджує студента в правильності педагогічного вибору.

У коригуванні та уточненні формулювання обраної теми активну участь бере науковий керівник, якого призначають та затверджують рішенням кафедри з числа викладачів, що мають науковий ступінь або наукове звання доцента чи

професора. Він здійснює безпосереднє керівництво виконанням кваліфікаційної роботи і зобов'язаний:

- видати завдання на дипломну роботу;
- надати студенту допомогу в розробці графіка виконання дипломної роботи;
- рекомендувати студенту необхідну літературу, довідкові матеріали та інші джерела з теми дослідження;
- проводити систематичні, передбачені розкладом консультації, надавати допомогу студенту за потребою;
- перевіряти виконання роботи (частинами або в цілому).

У разі потреби, зокрема, якщо дослідження виконується за межами навчального закладу, додатково може затверджуватися відповідальний консультант тієї наукової установи чи освітньо-виховного закладу, де студент проводить свої дослідження. Необхідність консультативної допомоги обумовлюється в заяві студента на дипломну роботу. Консультант перевіряє відповідну частину виконаної роботи та ставить свій підпис на титульному листі кваліфікаційної роботи.

Організацію і контроль за процесом підготовки та захисту дипломних робіт здійснює завідувач кафедри.

Назва теми дипломної роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми (завдання), вказувати на мету магістерського дослідження і його завершеність. У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів “Дослідження питання...”, “Дослідження деяких шляхів...”, “Деякі питання...”, “Матеріали до вивчення...”, “До питання...” і та ін., в яких не відбито достатньо мірою сутності проблеми. Вчені-філологи радять під час формулювання теми користуватись законом Інгве, за яким оптимальна назва знаходиться в межах 7 ± 2 . Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок.

Орієнтовна тематика дипломних робіт ОКР “магістр” з актуальних проблем дошкільної освіти подана в додатку А.

1.3. Етапи виконання дипломної роботи

Підготовка дипломної роботи є тривалою в часі і відбувається щонайменше протягом одного навчального року. Магістрант послідовно проходить етапи підготовки, виконання, завершення і захисту кваліфікаційної роботи. Кожен із названих етапів має свої завдання і специфіку роботи, які можна розгортати у певній послідовності.

Послідовність виконання магістерського дослідження:

- Ознайомлення з орієнтовною тематикою дипломних робіт ОКР “магістр” з дошкільної педагогіки.
- Консультація з керівником і вибір того змістового напрямку, дослідження, який найбільше відповідає інтересам студента.
- Ознайомлення зі специфікою дипломної роботи ОКР “магістр” як форми навчальної діяльності.

- Чітке визначення та затвердження теми магістерського дослідження.
- Складання бібліографічного списку наявних наукових джерел з обраної проблеми дослідження.
- Первинне опрацювання літератури і відбір тієї, яка найбільше відповідає темі.
- Повторне опрацювання відібраної літератури, фіксація необхідної інформації.
- Вибір науково-педагогічних методів дослідження, розробка програми і методики наукового пошуку відповідно до теми дипломної роботи ОКР “магістр”.
- Складання плану майбутньої дипломної роботи.
- Розробка наукового апарату дослідження (об’єкта, предмета, мети, гіпотези, завдань, наукової новизни, практичної значущості) як орієнтирів пошукової роботи.
- Огляд наукової літератури і подання його в теоретичній частині дипломної роботи.
- Проведення емпіричного дослідження за розробленою методикою.
- Аналіз результатів емпіричного дослідження і представлення їх у практично-дослідній частині дипломної роботи.
- Написання висновків роботи відносно поставлених завдань.
- Здійснення літературно-графічного оформлення дипломної роботи в цілому.
- Рецензування роботи.
- Остаточне редагування дипломної роботи та підготовка до захисту.
- Захист дипломної роботи ОКР “магістр” .
- Впровадження результатів магістерського дослідження в практику.

Умовно послідовність усіх видів роботи, пов’язаних з виконанням магістерського дослідження, можна розбити на три етапи: попередній, основний і заключний.

Попередній етап підготовки магістерського дослідження передбачає:

- попередній вибір теми дипломної роботи;
- призначення керівника дипломної роботи відповідно до обраної теми;
- узгодження, уточнення теми з керівником та її затвердження;
- розробку та узгодження з керівником графіка виконання дипломної роботи;
- визначення необхідності залучення консультантів (консультанта) та їхнє затвердження.

На цьому етапі кожний студент-магістрант вибирає тему дипломної роботи та рішенням кафедри дошкільної та початкової освіти призначається науковий керівник атестаційної роботи. Керівниками можуть бути фахівці з числа професорсько-викладацького складу випускової кафедри. Індивідуальна тема магістерського дослідження, керівник і консультант, запропоновані

випусковою кафедрою за заявою студента (додаток Б), затверджуються відповідним наказом за підписом першого проректора.

Після наказу, про затвердження тематики дипломних робіт, студент разом із керівником розробляють завдання дослідження та записують послідовність виконання дипломної роботи ОКР “магістр” в календарний план (додаток В, Г).

Завдання на дипломну роботу підписується студентом, керівником і завідувачем кафедри, після чого студент приступає до її виконання, керуючись вимогами даного положення.

Основний етап підготовки магістерського дослідження передбачає:

- дослідницьку роботу відповідно до теми та графіка робіт;
- написання та оформлення завершених матеріалів дипломної роботи.

Цей етап розпочинається після видачі завдання та завершується за два тижні до попереднього захисту магістерського дослідження. На цьому етапі випускник, спираючись на рекомендації керівника і консультантів, виконує атестаційну роботу, відповідно до затвердженого календарного плану.

По закінченні основного етапу дипломна робота повинна бути перевірена керівником та консультантами.

Заключний етап підготовки магістерського дослідження передбачає::

- експертизу магістерського дослідження на кафедрі дошкільної та початкової освіти;
- одержання відзиву наукового керівника;
- одержання рецензії;
- оформлення ілюстративного матеріалу до захисту;
- підготовку доповіді та мультимедійної презентації;
- захист дипломної роботи.

Кожен студент зобов'язаний пройти експертизу магістерського дослідження на кафедрі дошкільної та початкової освіти згідно графіку, отримати відгук керівника та зовнішню рецензію на кваліфікаційну роботу, подати роботу голові ЕК (за 2 дні до її захисту) та отримати допуск до основного захисту.

Кінцевою стадією заключного етапу є захист дипломних робіт ОКР “магістр” на засіданні ЕК.

У процесі виконання магістерських досліджень випускова кафедра – кафедра дошкільної та початкової освіти – забезпечує студентів методичними матеріалами (вказівками, рекомендаціями тощо), організовує для випускників консультації.

Завідувач випускової кафедри на початку виконання магістерського дослідження затверджує розклад консультацій з написання кваліфікаційної роботи. Зустрічі студентів з керівниками і консультантами проводяться за розкладом консультацій. На консультаціях перевіряється правильність прийняття рішень, обговорюються можливі підходи до розв'язання завдань, з яких виникли ускладнення. Студенти повинні систематично інформувати керівника про хід виконання календарного плану кваліфікаційної роботи.

Своєчасні консультації і поради наукового керівника запобігають можливим витратам часу на виправлення допущених помилкових рішень.

Вказівки керівника щодо роботи є обов'язковими до виконання.

2. МЕТОДИКА РОБОТИ НАД МАГІСТЕРСЬКИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ

2.1. Організаційні орієнтири дослідження та планування роботи

Обравши тему, студент разом з науковим керівником визначають основні змістові і організаційні напрямки подальшої роботи.

Щодо змісту дослідження, то виконавець і керівник у довільній формі узгоджують його основні ідеї, поняття, орієнтовні об'єкт і предмет, гіпотетичні припущення, види і форми емпіричних досліджень, композицію тексту. Вся ця підготовча діяльність носить рекомендаційний характер і служить для студента своєрідною стратегією у виборі напряму бібліографічного і емпіричного пошуку. Намічені змістові орієнтири на перших етапах виконання магістерського дослідження можуть уточнюватись, розширюватись, або, навпаки, звужуватись. Студент у процесі опрацювання теоретичного і емпіричного матеріалу має змогу змінювати не лише обсяг основних понять викладу, але задуману послідовність побудови тексту роботи.

Щодо організаційного аспекту дослідницької діяльності, то з метою раціонального розподілу часу та оптимізації процесу підготовки дипломної роботи під керівництвом викладача студент складає графік роботи, в якому передбачає, відповідно алгоритму власної дослідної роботи, наступні орієнтири:

- вибір та затвердження теми;
- отримання завдання на проведення дослідження;
- підготовка календарного плану виконання дипломної роботи і затвердження його науковим керівником;
- підготовка та узгодження розширеного плану-проспекту магістерського дослідження;
- написання дипломної роботи ОКР “магістр”;
- проведення експерименту (дослідно-експериментальної роботи);
- підготовка варіанта роботи для першого читання науковим керівником;
- усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника, подання дипломної роботи для другого читання;
- врахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, які проводились під час магістерської практики, підготовка роботи до рецензування;
- подання роботи на рецензування;
- доопрацювання магістерського дослідження з урахуванням рекомендацій рецензента і наукового керівника. Чистове оформлення роботи, подання її науковому керівнику для підготовки відгуку;
- написання науковим керівником відгуку, повідомлення завідувача

кафедри про завершення роботи.

Усі етапи роботи відображаються у календарному плані, затвердженому керівником. Зразок заповненого календарного плану подано в додатку Г.

При складанні календарного плану особливо суттєвим є дотримання логічної послідовності виконання етапів роботи. Встановлення конкретних термінів проведення дослідження не тільки сприяє самоорганізації магістранта, а й дає можливість своєчасно отримати консультацію наукового керівника, який може на всіх етапах виконання магістерської роботи контролювати її хід і коригувати зміст.

Далі студент повинен підібрати літературу, ознайомитись спочатку з теоретичними, згодом методичними роботами, проаналізувати нормативні документи, завдання програм навчання і виховання дітей дошкільного віку з даного питання.

Важливо також скласти раціональний **план дипломної роботи**, передбачивши теоретичну та експериментальну частини, а також влучно і змістовно назвати кожний розділ і підрозділ роботи. План подається на початку роботи (на другій сторінці) після титульної сторінки. Він відображає структуру магістерського дослідження і являє собою систематизований за певною формою перелік її структурних частин з найменуваннями та номерами початкових сторінок кожної структурної частини.

План є центральною ланкою наукового пошуку, оптимальним варіантом діяльності дослідника, спрямованим на всебічне розкриття теми дипломної роботи.

Складання плану магістерського дослідження не є одиничним актом, це досить тривалий процес, який тісно переплітається з іншими етапами дипломної роботи ОКР “магістр”. Перший варіант плану, як правило, змінюється у ході виконання магістерського дослідження. Однак наявність плану є основою для написання тексту дипломної роботи, оскільки він визначає основні її напрямки, забезпечує цілеспрямований відбір джерел і значно полегшує роботу з ними. Опрацьовуючи літературу і використовуючи різні способи фіксації змісту прочитаного, можна заздалегідь намітити, в розкритті якого розділу чи навіть параграфу роботи допоможе зібраний матеріал і яких даних поки не вистачає.

У процесі роботи над літературою план конкретизується, стає більш визначеним і чітким, остаточно узгоджується його кінцевий варіант.

План затверджується науковим керівником і після цього стає обов’язковим для виконання. Його зміни можливі тільки зі згоди керівника. У плані корисно, виходячи із загального обсягу роботи і важливості окремих питань, намітити орієнтовний обсяг кожного розділу і окремих параграфів. Це допоможе забезпечити співрозмірність частин і оптимальність обсягу всього магістерського дослідження.

Зразки планів магістерських досліджень подані в додатку Д.

2.2. Написання вступу дипломної роботи

Дипломна робота ОКР “магістр” складається із вступу, 2-3 розділів теоретичного і практичного (методичного) спрямування, висновків, літератури, додатків.

Вступ – надзвичайно важливий структурний підрозділ роботи, який забезпечує ознайомлення читача з проблематикою роботи, презентуючи її призначення й основну сутність, методологію і структуру, очікування від планованих результатів і може сприйматись як “технічне завдання” на роботу.

У вступі визначається *науковий апарат дипломної роботи* (актуальність теми, об’єкт і предмет дослідження, його мета і гіпотеза, завдання дослідження, теоретична і практична значущість дослідження; методи і експериментальна база дослідження та ін.).

Вступ має охоплювати, в середньому, 5-6 сторінок.

Актуальність обраної теми – це її наукове та практичне значення, тобто усвідомлення того, що нового додасть ця робота для науки, де можна загалом або частково використати її результати: в діяльності самого магістранта чи в навчально-виховному процесі ДНЗ, ВНЗ тощо. У зв’язку з цим магістерське дослідження повинно бути високої якості, а кожен магістрант має прагнути, щоб його робота була корисною для якомога більшої кількості людей.

Обґрунтування актуальності теми дослідження здійснюється на основі аналізу проблемної ситуації, яка відображає суперечність між реальним станом об’єкта дослідження та сучасними завданнями (наприклад, особистісний розвиток майбутнього фахівця як пріоритетний напрям реформування вищої освіти в Україні).

З метою висвітлення актуальності теми дослідження необхідно звернути увагу на такі позиції:

- корисність і доцільність розробки проблеми для практичних питань, що мають бути вирішені в діяльності ДНЗ чи ВНЗ;
- посилання на державні документи, в яких визначаються або закладаються замовлення на дослідження проблем у галузі дошкільної педагогіки чи педагогіки вищої школи;
- межа між знанням і незнанням в обраній проблемі (наявність ще недосліджених моментів);
- поширеність досліджуваного явища, його типовість і важливість для дошкільної педагогіки чи педагогіки вищої школи;
- віднаходження власного своєрідного підходу до висвітлення проблеми.

Отже, в розкритті актуальності проблеми і теми дипломної роботи ОКР “магістр” важливо дотримуватись певної логіки обґрунтування наукових положень із урахуванням соціальних вимог до необхідності удосконалення тих чи інших параметрів практичної діяльності вихователів ДНЗ та важливості розробки теоретичних аспектів дошкільної педагогіки.

Поряд із мотивацією вибору теми подається і короткий огляд законодавчих актів, наукових джерел, емпіричних досліджень із обраної

проблеми. Уточнюється, які питання вивчені повністю, які порушені частково, які не досліджені зовсім.

Підкреслюючи визначення актуальності дипломної роботи ОКР “магістр”, можна вдаватися до таких фраз: “актуальність роботи полягає (виявляється) в тому, що ...”, “актуальність зумовлена тим, що ...”, “цим визначається актуальність магістерського дослідження” тощо.

Опис актуальності повинен бути лаконічним, чітким, логічно побудованим і не перевищувати 1,5-2 сторінки.

Якщо тема, проблема та причини її актуальності конкретно сформульовані, то легко можна визначити об’єкт і предмет дослідження, його мету, гіпотезу і завдання.

Об’єкт дослідження – частина об’єктивної (психологічної, педагогічної та ін.) реальності, яку потрібно дослідити. Об’єкт можна уявити як сферу інтересів дослідника. Формулюючи об’єкт дослідження, слід відповісти на запитання: “Що розглядається у роботі? Під яким кутом зору розглядається наукова проблема? В межах якого напрямку розглядається проблема?”

Предмет дослідження – якийсь конкретний бік, аспект, властивість або відношення об’єкта дослідження. Об’єкт – це ціле; предмет – якась його частина. Предмет наукового дослідження міститься в межах об’єкта як вузька, чітко окреслена частина реальності, яка безпосередньо досліджується. Предмет відповідає на запитання: “Які в даному об’єкті треба добути нові знання? Яка частина об’єкта розкривається?” Предмет дослідження є носієм групи або ряду істотних властивостей, зв’язків і ознак об’єкта, який вивчається і служить засобом наукового пізнання самого об’єкта.

В межах одного і того ж об’єкта можуть існувати різні предмети дослідження, а об’єкту, обраному у даному дослідженні, може відповідати один або декілька предметів. Водночас один і той же предмет може розглядатися в різних об’єктах дослідження.

Об’єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Об’єктом є більш широке поняття, інтегральність, яка існує в реальності (природа, суспільство, сім’я, мислення, навчання, виховання тощо), предмет – комплекс якостей, характеристик, умов процесу, який потрібно дослідити. Предметом дослідження можуть бути зміст, форми, методи, умови навчально-виховного процесу, особливості діяльності дітей і педагога.

Наприклад, об’єкт дослідження – генеза професійного мислення студентів педагогічного вищого навчального закладу, а предмет дослідження – розвиток творчого професійного мислення майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу засобами активних методів навчання.

Чітке формулювання об’єкта і предмета дослідження (не занадто широкого та не дуже вузького) дає змогу дослідникові отримувати справді наукові, конкретні знання, які можна реально впроваджувати в навчальний процес.

Після визначення об’єкта та предмета надзвичайно важливо в науковому дослідженні визначити мету, сформулювати гіпотезу та окреслити його завдання.

Мета наукового дослідження – головний елемент структури і надзвичайно важливий методологічний інструмент дослідження. Вона є лаконічно вираженим орієнтиром на те, що буде досягнуто в результаті дослідження, і, як правило, спрямовує науковий пошук на одержання нових знань про предмет та їх експериментальну апробацію.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення.

Для правильного визначення мети дослідження потрібно чітко з'ясувати:

1. Сутність досліджуваної проблеми та її головні суперечності, основні проблемні питання теоретичного та (або) експериментального характеру, які підлягають вирішенню шляхом наукового дослідження.

2. Виявити сучасні теоретичні знання, які можуть бути використані для пояснення структури і законів функціонування об'єкта, який вивчається.

3. Основні шляхи та обсяги необхідного теоретичного та (або) експериментального обґрунтування предмета дослідження.

4. Відомі в педагогіці та психології методи і засоби для проведення теоретичного та (або) експериментального вивчення предмета.

Не потрібно формулювати мету як “Дослідження...”, “Вивчення...”, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Формулювання мети дослідження має три основних структурних елементи: об'єкт дослідження, його кінцевий результат (корисність для суспільства) і шлях досягнення кінцевого результату, віднесений до основного предмета дослідження. Підкреслимо методологічний принцип формулювання мети: до правильно сформульованої мети не можна поставити питання “для чого?”, оскільки суспільна корисність результату дослідження повинна бути очевидною в його меті.

До змісту теми і мети наукової роботи у процесі їх одночасного формулювання корисно ставити такі контрольні запитання:

тема:

- що досліджується?
- для чого досліджується?

мета:

- що досліджується?
- як, яким шляхом досліджується?
- що дослідження дає суспільству?

Мета педагогічного дослідження – результат передбачення, заснованого на зіставленні педагогічного ідеалу і потенційних резервів перетворення реальних процесів і явищ педагогічної дійсності. Отже, мета – це обґрунтоване твердження про загальні кінцеві або проміжні результати пошуку.

Завдання дослідження – це програма дослідницьких процесів, які відображають логіку наукового пошуку. Завдання дослідження визначаються на основі проведеного огляду стану проблеми, яка вивчається під кутом зору його мети шляхом аналізу наукової та методичної літератури, емпіричного матеріалу.

Завдання дослідження конкретизують його мету, намічають конкретні шляхи, напрямки роботи. Студенту слід пам'ятати про методологічні вимоги до

постановки завдань дослідження:

- завданнями дослідження називають питання, отримання відповідей на які необхідно для досягнення мети дослідження;
- послідовність постановки викладу завдань дослідження повинна чітко відповідати темі, меті, об'єкту і предмету дослідження;
- сукупність поставлених у дослідженні завдань повинна бути мінімальною з точки зору їх необхідності для досягнення мети дослідження.

Послідовність визначених завдань має бути такою, щоб кожне з них логічно випливало з попереднього. У цілісній єдності завдань відсутність одного може привести до незавершеності всього дослідження та неможливості його використання в педагогічній практиці.

Завдання дослідження можуть включати в себе наступні елементи:

- розв'язання певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності педагогічних понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх визначення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- всебічне (за необхідності й експериментальне) вивчення практики труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду. Таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальній літературі, періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження навчально-виховного процесу;
- обґрунтування необхідної системи заходів для вирішення даної проблеми (це обґрунтування спирається як на теоретичні дані, так і на матеріали аналізу навчально-виховного процесу, отримані автором у процесі вирішення завдань свого дослідження);
- експериментальна перевірка запропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності, тобто досягнення максимально можливих у відповідних умовах результатів вирішення даної проблеми при певних затратах часу і зусиль;
- вивчення інноваційного педагогічного досвіду, виявлення та узагальнення причин його результативності;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у навчально-виховному процесі загальноосвітніх та нових типів шкіл, вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації.

Логіка побудови дослідження як складного змістового комплексу передбачає формулювання завдань спочатку найзагальніших, теоретичних, а потім більш деталізованих, емпіричних. Формулювання завдань магістерського дослідження можуть подаватись із нумерацією і без неї. Однак, кожне положення зручніше подавати з абзацу і розпочинати одним із таких *дієслів: проаналізувати, виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, довести, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо.*

Звичайно, коло завдань дослідження залежить від можливостей самого дослідника, рівня його фахової підготовки і попереднього досвіду наукової роботи, наявності часу та матеріально-технічного забезпечення.

Сукупність поставлених у дослідженні завдань повинна бути

мінімальною (4-5), достатньою для досягнення мети дослідження.

Гіпотеза магістерського дослідження – це зроблене на основі аналізу наукових джерел, власних умовисновків і спостережень припущення про основні результати дослідження, передбачення того, який саме спосіб вирішення завдання приведе до його успішного розв'язання, які засоби, методи і прийоми слід застосувати для досягнення оптимального результату. В гіпотезі можливо зазначити динаміку, розвиток визначених показників, які характеризують певне явище, передбачити умови ефективності одержаних результатів, сформулювати їхнє значення для навчально-виховного процесу ДНЗ чи процесу підготовки фахівців у вищій школі.

Для правильної розробки та побудови гіпотези потрібно враховувати наступне:

1. Однозначно встановити рівень основних суперечностей між найменш розробленими питаннями проблеми дослідження.

2. Уточнити невизначені або заново введені наукові поняття як елементи предмета дослідження, на основі логіки дослідження дати їхнє однозначне трактування, якщо потрібно – визначити у вигляді припущення нове поняття.

3. Чітко визначитися в розумінні явища, яке є об'єктом дослідження, усвідомити його структуру функції та зв'язки.

4. Дати критичний аналіз взаємозв'язку елементів, які вивчаються, та узагальнити (синтезувати) отримані знання в гіпотезу дослідження.

5. Чітко і лаконічно обґрунтувати основні моменти та методи теоретичної та емпіричної перевірки гіпотези.

Гіпотеза магістерського дослідження може бути як проста, констатувальна, так і рівнева, що визначає припущення щодо впровадження результатів у навчально-виховний процес ДНЗ або процес навчання у вищій школі.

Змістовий бік гіпотези доцільно розглядати в єдності з її мовним (літературним) оформленням. Гіпотезу можна формулювати за схемою: “Якщо ..., то ..., оскільки ...”, що дає можливість реалізувати описову, пояснювальну і прогностичну функції гіпотези. Використання даного “понятійного ланцюжка”: *вихідний факт – проблема – вихідні концептуальні положення – ідея – задум – гіпотеза – бажаний результат* чітко простежується у новаторському досвіді та інноваційних пошуках. Від гіпотези залежить окреслення конкретних завдань дослідження. Останні визначають вибір методів і розробку конкретних методик, які є основою проведення подальшого дослідження.

Методи дослідження (від гр. – шлях дослідження, спосіб пізнання) – нормативні обґрунтовані способи проведення наукового дослідження, сукупність способів одержання, обробки й генерування нової інформації. Це шлях наукового пізнання, який впливає із загальних теоретичних уявлень про сутність об'єкта дослідження.

Уступі дипломної роботи подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перелічувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

У дипломній роботі ОКР “магістр”, як у будь-якому науковому дослідженні, можуть бути застосовані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, базу яких складають системний аналіз, історичний і діалектичний методи, індукція й дедукція, аналіз і синтез, абстрагування, моделювання, прогнозування, експертиза, педагогічний експеримент та ін.

Дослідження автора можуть проводитися не тільки на основі збирання і обробки “кабінетної” (вторинної) інформації (тобто такої, що вже існує й описана в літературі як результати попередніх досліджень, зафіксована в конкретних документах) методами, наприклад, порівняння, узагальнення, класифікації, систематизації та формалізації інформації, групування, аналогій, компаративного аналізу, контент-аналізу, обробки статистичної інформації тощо.

Магістрантом також можуть бути проведені поглиблені, зокрема “польові”, дослідження з метою безпосереднього отримання первинної інформації з проблеми. При цьому можуть використовуватися такі методи, як анкетування, опитування, інтерв'ю, співбесіди, спостереження, експеримент тощо.

У такому разі у відповідному підрозділі основної частини бажано навести методику використання застосованого методу дослідження, а в додатках – відповідні допоміжні дані.

Методи збору емпіричних фактів обираються за метою та завданнями дослідження:

- *описати факти*: спостереження, аналіз продуктів діяльності, бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення життєвого шляху (біографічний метод) та ін.;
- *виміряти психічні явища* – тести;
- *визначити особливості* – констатувальний (природний або лабораторний) експеримент;
- *знайти фактори, виявити психологічні умови розвитку та перетворити явище* – формувальний психолого-педагогічний експеримент.

Для наукового вирішення психолого-педагогічної проблеми зазвичай використовується комплекс методів, розробляється і реалізується певна методика (сукупність методів у дії).

Розробляючи **план експериментального дослідження**, можна обрати один із трьох його шляхів:

1. **Лонгітюдний план** (шлях, зріз): вивчаються одні й ті самі піддослідні протягом тривалого часу та поетапно проводиться аналіз із порівнянням результатів зрізів.

2. **Поперечний план** реалізується методом порівняння окремих груп піддослідних різного віку.

3. Можна застосовувати **комбінований план**, коли піддослідними є люди різних вікових груп, але за однією з них (наприклад, одна експериментальна група студентів) проводиться тривале спостереження (лонгітюдне дослідження), а наприкінці порівнюються результати з іншою (контрольна група).

Для обробки одержаного дослідницького матеріалу застосовують відомі в психологічній науці **статистичні методи**:

- кореляційний аналіз – числове співвідношення двох різних змінних;

- факторний аналіз – для визначення спорідненості окремих психологічних тестів на основі порівняння коефіцієнтів кореляції кожного з них.

Ефективність вимірювання незалежно від умов проведення визначається поняттям “надійність” і “валідність”.

Надійність – ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру. Надійна міра заслуговує довіри, дає стійкі результати, які можна відтворити.

Валідність – це показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена, а також адекватність методу поставленому завданню дослідження.

Як правило, експериментальна робота включає **3 етапи: констатувальний, формувальний і контрольний**. На кожному етапі використовуються відповідні методи дослідницької роботи:

- **теоретичні** (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, класифікація, конкретизація, абстрагування, моделювання тощо);

- **емпіричні** (вивчення літератури, архівних матеріалів, біографій, характеристик, щоденників, мемуарів; вивчення документації; вивчення (аналіз) результатів діяльності, творчих робіт дітей; спостереження; опитування: бесіди, анкетування, тестування, інтерв'ювання, узагальнення незалежних характеристик, експертних оцінок, соціометрії, референтометрії та ін.; вивчення, узагальнення і використання передового педагогічного досвіду; педагогічний експеримент).

У вступі потрібно вказати також **експериментальну базу дослідження** (де проводилося дослідження) і **опис вибірки** (хто був охоплений дослідженням і скільки респондентів брало участь).

В магістерському дослідженні має бути визначена **наукова новизна**, під якою слід розуміти не тільки те, що виникає вперше, а головним чином те, що за певних умов навчально-виховного процесу спрямовує розвиток явища.

Визначення новизни дипломної роботи – одне із найскладніших завдань дослідження. На цьому етапі наукової роботи треба намітити критерії відбору справді нового в педагогіці, що дасть можливість обґрунтувати новизну роботи.

Поняття наукової новизни досить відносне. Вміст нового в отриманих результатах може бути різним. Це визначається типом виконаного дослідження, умовами його використання. Цілком зрозуміло, що для дипломних робіт ОКР “магістр” як форми навчального завдання достатньою є наявність навіть окремих елементів нового педагогічного знання. Для того, щоб досягти наукової новизни, магістранту не варто обирати занадто широкий предмет дослідження, бо це негативно відіб'ється на конкретності й однозначності формулювання його результатів.

Сама по собі характеристика новизни є недостатньою для оцінки виконаної роботи. Її необхідно доповнювати висвітленням теоретичної і практичної значущості.

Теоретична значущість є інтегральною характеристикою впливу проведеного дослідження на основні положення дошкільної педагогіки чи педагогіки вищої школи, показником його перспективності, доказовості,

концептуальності. Вона може виявлятися у сфері дошкільної педагогіки, педагогіки вищої школи, окремих педагогічних дисциплін, зокрема методик дошкільної освіти.

Практичну спрямованість дипломних робіт ОКР “магістр” з дошкільної педагогіки доречно розуміти як конкретну адресацію; тобто на кого (вихователів, методистів, студентів, молодших дослідників, викладачів тощо) або на що (методичні розробки, узагальнення передового досвіду, наукові докази або їх спростування) націлює результати свого дослідження випускник вузу, молодий фахівець.

Практична цінність роботи може полягати у можливості використання описаної методики у практиці навчання і виховання дітей раннього, молодшого чи старшого дошкільного віку, що забезпечить посилення навчального, виховного та розвивального впливу занять, а також підвищить їх ефективність; використання під час викладання психолого-педагогічних дисциплін, методик дошкільної освіти у ВНЗ; впровадження результатів дослідження в програми, посібники для ДНЗ тощо. У визначенні практичного значення треба вказати, де і з якою метою можна використовувати результати та висновки дослідження, у якому вигляді вони подані (методичні рекомендації, правила, програми та ін.), який соціальний та психолого-педагогічний ефект очікується від їх упровадження.

Важливим етапом магістерського дослідження є **апробація його результатів**. Апробація дипломної роботи може проводитись у вигляді доповіді чи повідомлення на студентській науковій конференції (вказується місяць, рік, назва конференції), виступу на методичному семінарі кафедри, інституту, доповіді на методичному об'єднанні вихователів ДНЗ, району, міста, області і та ін., а також у вигляді опублікованих статей, тез у журналах чи збірниках, методичних посібників (подається повний список публікацій студента з теми дослідження).

Наприкінці вступу вказується **структура дипломної роботи** (з яких елементів складається робота) і обсяг роботи (кількість сторінок, таблиць, схем, використаних джерел, додатків).

Отже, розглянуті складові наукового апарату дослідження, що подаються у вступі, тісно взаємопов'язані за своїм змістом і логічно доповнюють один одного. Без цього дипломна робота ОКР “магістр” набуває хаотичного вигляду, що заважає повно подати результати дослідження.

Зразки наукових апаратів дослідження конкретних дипломних робіт ОКР “магістр” подані в додатку Е.

2.3. Робота над основною частиною магістерського дослідження

Зміст дипломної роботи відображає теоретичні і методичні аспекти дослідження. Основна частина магістерського дослідження складається з 2-3 розділів, кожен розділ – з підрозділів, пунктів, підпунктів (якщо в цьому є необхідність). Кожний розділ починають з нової сторінки. В кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі

наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

2.3.1. Написання теоретичної частини дипломної роботи

В теоретичній частині подається критичний аналіз наукової літератури, який включає:

- аналіз наукової літератури (філософської, психологічної, педагогічної, історико-педагогічної, методичної), на основі якого розкривається історико-педагогічний аспект проблеми, філософське і психологічне обґрунтування з позицій сучасної науки; здійснюється аналіз наукових досліджень з даної проблеми;

- аналіз сучасних законодавчих та нормативних актів, освітянських документів і педагогічних концепцій у ракурсі обраної проблеми;

- дефінітивний аналіз опорних понять;

- узагальнення інноваційного педагогічного досвіду;

- опис досвіду розв'язання аналогічних проблем в Україні та за кордоном;

- аналіз Базового компоненту дошкільної освіти та програм навчання і виховання дітей дошкільного віку

Якщо у вступі лише коротко і аргументовано пояснюється, чому актуальна в науковому і практичному аспекті ця тема, доводиться необхідність її опрацювання, то ретельний огляд джерел з обраної теми виокремлюється в окремий розділ. Виклад матеріалу можна вести або в хронологічній послідовності, або за проблемними питаннями. Вибір того чи іншого варіанта залежить від характеру теми і зібраного матеріалу, глибини висвітлення окремих питань у науковій літературі.

Аналіз літератури з проблеми повинен бути не описовим і констатуючим, а критичним, орієнтованим на характеристику існуючого досвіду та з'ясування невирішених питань, на пошук шляхів розв'язання проблеми і повинен презентувати власну позицію автора стосовно позиції інших дослідників. Обов'язковим є покликання на використану літературу згідно з існуючими правилами для запобігання плагіату. **У разі виявлення випадків плагіату робота не допускається до захисту, тому що вона не може бути оцінена позитивно.**

При доборі літератури з теми дослідження необхідна серйозна і кропітка робота, бо слід враховувати, що з кожної проблеми лише за останні десятиліття примножена велика кількість літератури, обсяг якої з кожним роком збільшується. Для полегшення роботи треба використовувати бібліотечні інформаційно-пошукові системи, корисними є також електронні ресурси мережі Інтернет.

Отримана наукова інформація закріплюється в тексті дипломної роботи у вигляді словесного або ілюстративного матеріалу, в яких магістрант впорядковує на свій розсуд наукові факти, доводить наукову цінність або практичну значущість тих чи інших теоретичних положень, називаючи авторів і покликаючись на джерела, з яких запозичені матеріали або окремі результати.

Наприкінці першого розділу на підставі теоретичного аналізу літератури та її узагальнення формулюються вихідні положення, які й будуть взяті магістрантом за основу його дослідження, визначатимуть вибраний напрям наукового пошуку.

Ця частина закінчується висновком, де слід чітко виділити опорні теоретичні позиції, з яких автор буде виходити при організації практичної пошукової діяльності.

Теоретична частина повинна займати орієнтовно 30-35 сторінок.

2.3.2. Опис експериментально-дослідницької частини роботи

На експериментально-дослідницьку частину припадає приблизно 40-45 сторінок основного тексту роботи. Ця частина дипломної роботи вміщує виклад основних методів дослідження та відповідних методик і передбачає:

➤ аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми (констатувальний етап експерименту), опис методики дослідження (формульвальний етап експерименту) та опис результатів дослідження – підсумковий етап експерименту (з *визначенням мети, завдань, ходу, критеріїв, показників та рівнів оцінки досліджуваних явищ, проведенням кількісного та якісного аналізу результатів, використанням методів математичної статистики*);

➤ для історико-педагогічних досліджень практична дослідницька робота може бути замінена пошуком прикладів успішної реалізації історико-педагогічних ідей у практиці роботи сучасної початкової школи.

У цій частині роботи з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень із виокремленням того нового, що вноситься в розробку означеної проблеми. Магістрант повинен оцінювати повноту вирішення поставлених завдань, визначати достовірність одержаних результатів (характеристик, параметрів), порівнювати їх з аналогічними результатами українських і зарубіжних дослідників, обґрунтовувати необхідність подальших досліджень.

У процесі обробки одержаного матеріалу виникають, звичайно, окремі питання, деякі з яких магістрант може вирішити самостійно, звертаючись до першоджерел, до літератури. Проте бувають питання, які потребують консультації з науковим керівником.

При оформленні дослідницького матеріалу корисно складати таблиці, графіки, схеми, діаграми, які обов'язково мають бути проаналізовані і пояснені.

Наприкінці експериментально-дослідної частини дослідження повинні бути висновки про підтвердження (або не підтвердження) гіпотези дослідження.

Бажано рівномірно розподілити основний матеріал за розділами і підрозділами основної частини роботи. Втім остаточна структура основної частини роботи значною мірою залежить від її специфіки і може відрізнятись від даних рекомендацій.

2.3.3. Висвітлення проблеми підготовки майбутнього вихователя до формування освітніх компетенцій у дітей дошкільного віку чи формування професійних якостей майбутнього вихователя ДНЗ

Дипломні роботи ОКР “магістр” з дошкільної педагогіки передбачають самостійні наукові дослідження у двох напрямках:

➤ 1 напрямок – дослідження особливостей формування певних знань, умінь та навичок, розвитку компетентностей у дітей раннього, молодшого та старшого дошкільного віку;

➤ 2 напрямок – дослідження проблеми професійної підготовки майбутнього вихователя до формування конкретних особистісних рис, знань, умінь та навичок, розвитку психічних процесів у дітей дошкільного віку чи підготовки майбутнього вихователя до реалізації дослідженої проблеми в практику роботи ДНЗ чи підготовки студентів спеціальності “Дошкільна освіта” до формування професійних якостей майбутнього вихователя ДНЗ.

Якщо дипломна робота ОКР “магістр” присвячена *першому напрямку*, тоді у змісті дослідження і в самій роботі необхідно відвести один розділ (чи кілька підрозділів) для висвітлення стану готовності вихователів до реалізації досліджуваних проблем в навчально-виховному процесі ДНЗ; для обґрунтування організаційно-педагогічних умов, методичних засад професійної підготовки майбутніх вихователів тощо. Зразок такого змісту подано в додатку Д (приклад 2, 3, 4.).

Якщо дипломна робота ОКР “магістр” присвячена *другому напрямку дослідження*, то зразок таких змістів подано в додатку Д (приклад 1,5,6.).

2.4. Формулювання загальних висновків дипломної роботи

Висновки – це заключний розділ магістерського дослідження. Призначення даної структурної частини роботи – дати незалежному читачу або члену державної екзаменаційної комісії, які не мають змоги повністю ознайомитися з роботою, уявлення щодо результативності та практичної корисності роботи та можливість оцінити ступінь досягнення мети і завдань роботи, що поставлені й відображені у вступі.

У цій структурній частині не слід наводити ніяких додаткових міркувань, а потрібно зробити наголос на досягненнях роботи з урахуванням висунутої мети та завдань, ступінь реалізації яких і оцінюється. Тут стисло за нумерованими пунктами подають найважливіші висновки, отримані результати роботи та її практичної апробації, невирішені питання, можливості й перспективи практичного упровадження й поширення сфери використання отриманих наукових, методичних, навчально-методичних та практичних результатів.

У першому пункті висновків коротко оцінюють стан розробки питання. Потім розкриваються методи вирішення поставленої в роботі наукової проблеми (завдань), аналізуються результати практичного їх розв'язання, які порівнюються з матеріалами відомих досліджень.

У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках

здобутих результатів, обґрунтувати їхню достовірність, викласти пропозиції і методичні рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів, успішного розв'язання досліджуваної проблеми, які сприяють удосконаленню існуючого досвіду. Вказуються можливі напрямки подальшого дослідження проблеми.

Для дотримання бажаного стилю висновків корисно застосовувати в пунктах висновків такі слова та вислови: *проаналізовано..., встановлено..., виявлено..., що дозволило..., доведено, показано, досліджено, розроблено, отримано, запропоновано, розроблено, рекомендовано, вважається за доцільне... і т. п.*

Покликання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин у висновках не допускаються.

Рекомендується, щоб обсяг висновків становив не більше, як 5 відсотків (4-6 сторінок) обсягу основної частини магістерської роботи.

2.5. Оформлення списку використаної літератури

Список літератури, в середньому, повинен охоплювати 70-100 джерел, розташованих у алфавітному порядку і з орієнтацією на вітчизняну теоретичну і методичну літературу, кількісною збалансованістю різножанрових джерел (твори класичної педагогічної спадщини, сучасні освітянські документи і концепції, монографії, посібники, програми, підручники, словники, дисертації, автореферати, статті з наукових збірників, науково-методичних журналів, газет тощо).

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з видавничої і бібліотечної справи.

Правильно складений список наукових джерел допоможе раціонально оформити покликання на використану літературу. Опис джерел свідчить про обсяг використаної автором літератури і рівень вивчення стану досліджуваної проблеми. Грамотність оформлення бібліографічного списку відображає культуру наукової праці дослідника.

Зразок оформлення списку використаних джерел подано в додатку Ж.

2.6. Укладання додатків

Додатки включають таблиці, схеми, графіки, діаграми, зразки анкет, тести, які, зважаючи на великий обсяг, громіздкість, не можуть бути розміщені в основному тексті роботи; проміжні математичні доведення, формули і розрахунки; методики, протоколи і матеріали дослідження; довідки про впровадження; різноманітні методичні матеріали (розробки занять, виховних заходів, нових видів наочності, зразки планів, пам'яток тощо); дитячі творчі роботи, фотографії, які ілюструють дослідницьку роботу і та ін.

Якщо додатки можна розмістити на аркушах формату А4, вони послідовно брошуруються у роботу після списку використаних джерел з наскрізною нумерацією сторінок. Для додатків можна не дотримуватися вимог щодо розміру шрифту та міжрядкового інтервалу. Якщо ж розмір додатків (таблиці, графіки, карти тощо) є більшим, ніж формат А4, вони оформляються

в окремій структурованій папці, на якій зазначається слово “ДОДАТКИ” та назва магістерської роботи і прізвище та ініціали автора. Ілюстрації, а також рисунки, схеми, графіки, діаграми та ін. невеликого розміру доцільно розміщати по ходу тексту, що сприятиме сприйманню змісту матеріалу, що викладається. Всі вони повинні мати точні і короткі назви, а в окремих випадках – і необхідний пояснювальний текст.

Як додатки можуть бути представлені також *методичні рекомендації обсягом 0,5-1 д.а.* (опубліковані чи підготовлені до друку), папка передового педагогічного досвіду з досліджуваної проблеми або відеокасета з відеоматеріалами інноваційного досвіду чи власної дослідницької роботи.

Укладаючи додатки, необхідно:

- враховувати їх професійну цінність для використання дослідниками та вихователями ДНЗ;

- визначити їх оптимальну величину: великий обсяг утруднює сприймання викладу, а обмежена кількість – не дає змогу висвітлити процесуальну сторону пошукової діяльності магістранта;

- подавати їх компактно і цілісно, що надаватиме їм прикладної спрямованості.

Додатки оформляють як продовження магістерського дослідження, починаючи кожен з нової сторінки. Розміщувати додатки слід у порядку появи покликань на них у тексті дипломної роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки.

Кожен додаток повинен мати свій тематичний заголовок, щоб читач знав, про що йдеться у цьому додатку. У правому верхньому куті листка робиться напис “Додаток” із зазначенням тільки його порядкового номера, якщо додатків декілька, але без позначки №, наприклад “Додаток 1” і т.д.

Додатки рекомендують позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, “Додаток А”, “Додаток Б” тощо. Позначення “Додаток ...” робиться посередині рядка, нижче симетрично до тексту розміщується назва додатку.

За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад. А.2 – другий розділ додатку А; Г.3.1 – підрозділ 3.1 додатку Г. Ілюстрації, таблиці, формули, що є у тексті додатку, потрібно нумерувати в межах кожного додатку, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатку Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатку А; формула (А.1) – перша формула додатку А.

3. ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОКР “МАГІСТР”

3.1. Структура та обсяг дипломної роботи

Титульний аркуш (Додаток З)	1 с.	Обсяг не менше 100 сторінок
Зміст	1 – 2 с.	
Вступ	4 – 6 с.	
Основна частина: 2-3 рівновеликих розділи, кожен з яких складається з 2 – 4 підрозділів. Кожен розділ завершується висновками (виносяться до змісту)	Не менше 85 с. По 1-2 с.	
Загальні висновки	4 – 6 с.	
Список використаних джерел, що згадуються в тексті (посилання, цитування)	Не менше 75 джерел	Обсяг не обмежений
Додатки	Не регламентуються	
Супровідні документи :		
✓ Завдання на виконання дипломної роботи, заповнений календарний план (Додаток В)	1-2 с.	
✓ Довідка про успішність студента		
✓ Відгук наукового керівника		
✓ Допуск випускової кафедри дошкільної та початкової освіти до захисту дипломної роботи ОКР “магістр”		
✓ Направлення на захист дипломної роботи		
✓ Рецензія на дипломну роботу (додаток И)	1-2 с.	

3.2. Загальні вимоги до оформлення дипломної роботи

Дипломна робота ОКР “магістр” повинна свідчити про вміння магістранта стисло, логічно та аргументовано викласти зміст і результати дослідження, а оформлення її тексту має відповідати загальним вимогам:

➤ дипломна робота ОКР “магістр” виконується державною мовою. В окремих випадках, за попереднім погодженням з першим проректором, робота може виконуватись і захищатись тією іноземною мовою, яку слухач вивчав у магістратурі;

➤ робота виконується на комп’ютері і друкується на одній стороні вертикально орієнтованих аркушів паперу білого кольору формату А4 (210x297 мм);

➤ для друку використовується шрифт Times New Roman; колір шрифту – чорний; розмір шрифту – 14 pt. На одній сторінці розміщується до 30 рядків тексту, що відповідає використанню міжрядкового інтервалу 1,5;

➤ при друкуванні встановлюються поля: зліва – 30 мм, справа – 10 мм, зверху і знизу – по 20 мм. Текст друкується без переносів;

➤ назви структурних частин “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами жирним шрифтом по центру сторінки у тексті роботи;

➤ у тексті дипломної роботи після слова “РОЗДІЛ” вказується його номер арабською цифрою без крапки в кінці. У наступному рядку по центру сторінки великими літерами жирним шрифтом друкують назву розділу. В кінці назви крапка не ставиться. Якщо назва складається з кількох речень, їх розділяють крапкою;

➤ у тексті роботи заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом з абзацу. Якщо заголовок складається з двох речень, їх розділяють крапкою. Перед заголовком підрозділу вказується його номер, що складається з номера розділу та номера підрозділу в розділі, розділених крапкою. Після номера підрозділу ставиться крапка;

➤ відстань між заголовками та текстом (крім заголовка пункту) повинна дорівнювати 3 інтервалам (текст через рядок після заголовка);

➤ до загального обсягу дипломної роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки, але всі сторінки зазначених елементів дослідження підлягають нумерації на загальних засадах;

➤ завершуючи остаточне оформлення дипломної роботи ОКР “магістр”, необхідно: ретельно вчитати текст після доопрацювання, особливу увагу звернути на правила бібліографічного опису наукових джерел; виправити всі помилки і описки, звівши їх кількість до мінімуму;

➤ переконатися в дотриманні всіх вимог до написання дипломної роботи ОКР “магістр”, оскільки неграмотно написані і неохайно оформлені роботи до захисту не приймаються.

➤ кожную структурну частину роботи треба починати із нової сторінки.

3.3. Оформлення титульної сторінки

Титульна сторінка повинна мати такі реквізити:

- назва університету, інституту, кафедри;
- тема дослідження;
- виконавець (прізвище, ім'я, по батькові, курс, група, шифр і найменування галузі знань та спеціальності, форма навчання);
- науковий керівник (прізвище, ініціали, науковий ступінь, наукове звання (посада);
- оцінка в національній шкалі та шкалі ECTS, підписи, прізвища та ініціали голови ЕК та членів комісії;
- місто, рік виконання роботи тощо.

Зразок оформлення титульної сторінки дипломної роботи ОКР “магістр” подано в додатку 3.

3.4. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної роботи ОКР “магістр” є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у *правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці*.

Такі структурні частини дипломної роботи ОКР “магістр”, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел, не мають порядкового номера (тобто не можна друкувати: “І. ВСТУП” або “Розділ 3. ВИСНОВКИ”). Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи (пункти) нумерують у межах кожного розділу (підрозділу). Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку.

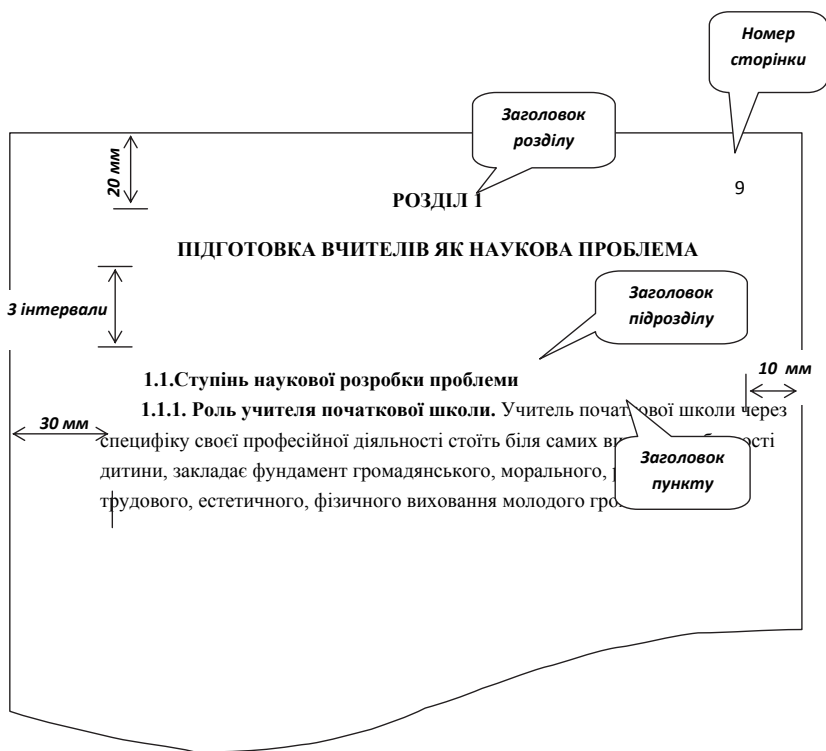

Рис.1 – Приклад розміщення тексту в основній частині

В кінці номера підрозділу (пункту) повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу), “1.3.2.” (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому самому рядку йде заголовок підрозділу (пункту) з великої букви.

Приклад оформлення основної частини роботи наведено на рисунку 1.

Ілюстрації (рисунки, схеми, графіки та ін.) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис). Підпис під ілюстрацією звичайно має такі основні елементи:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом “Рис.”;
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного.

Не варто подавати покликання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. Ілюстрації не мають завершувати підзаголовок або підпункт. У тому місці, де викладається тема, пов'язана із ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують покликання у вигляді виразу у круглих дужках “(рис. 3.1)” або зворот типу: “...як це видно з рис. 3.1” або “... як це показано на рис. 3.1”.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу). При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово “Таблиця” і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовження табл.” і вказують номер таблиці, наприклад: “Продовження табл. 1.2”.

Формули в магістерському дослідженні (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу та числового

коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом “де” без двокрапки.

3.5. Правила цитування та покликання на використані джерела

При написанні дипломної роботи ОКР “магістр” потрібно робити покликання на використані джерела, ідеї і висновки, на яких розроблюється проблема і вирішуються завдання дослідження, а також на рисунки, таблиці, матеріали додатка, які наводяться в самій роботі. Це дає змогу відшукати документи і перевірити достовірність цитованих відомостей, допомагає краще з'ясувати зміст тексту магістерського дослідження.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починають і закінчують лапками і наводять у тій граматичній формі, в якій його подано у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наприклад: *“Бачення і переживання краси навколишнього світу, - стверджував В.О.Сухомлинський, - одне з головних джерел розуміння й переживання радості буття, краси життя...” [19, с. 373].*

б) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора; пропуск окремих слів при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Наприклад: *Педагог, на думку А.Шербо, “повинен володіти навичками організації індивідуальної та колективної естетичної діяльності дітей, ... бути “естетично виразним”...[326, с. 22].*

в) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути дуже точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів. Наприклад: *Аналіз літератури з питань естетичного виховання дітей [15; 19; 54; 70-74 та ін.] дав можливість виокремити і певні труднощі, що можуть виникнути в процесі формування їх естетичного досвіду. Так, підкреслюється, що естетичний досвід є результатом ставлення людини до світу [26, с.164-165].*

г) кожену цитату і непряме цитування обов'язково супроводжують покликанням на джерело за його порядковим номером у “Списку використаних джерел”, наприклад:

- *“Ми, педагоги, стоїмо біля колиски людини, особистості, – наголошував В.О.Сухомлинський, – цієї величезної цінності, яка становить головне багатство суспільства і яку суспільство довірило нам. Чи пам'ятаємо ми про це?” [6, с. 422].*

- *Так, Г.Тарасенко підкреслює важливість культуротворчої функції виховання, що сприяє “глибокому морально-психологічному засвоєнню соціального досвіду взаємодії з природою” [286, с. 92].*

Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в покликанні необхідно точно вказати також номери сторінок із джерела, на яке дано покликання в роботі.

4. ВИМОГИ ДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОКР “МАГІСТР”

4.1. Процедура подання до захисту магістерського дослідження

До 15-20 травня поточного року готовий варіант дипломної роботи ОКР “магістр” разом із супроводжувальними документами (направленням на захист, відгуком наукового керівника, завданнями дипломного дослідження) подається для попередньої експертизи на кафедру дошкільної та початкової освіти.

Відгук наукового керівника дипломної роботи ОКР “магістр” пишеться у довільній формі, однак у ньому мають бути відзначені:

- рівень підготовки студента до виконання професійних функцій вихователя ДНЗ, викладача дошкільної педагогіки і психології;
- новизна поставлених питань та оригінальність їх вирішення;
- вміння використовувати наукову та методичну літературу;
- ступінь оволодіння теоретичними і емпіричними методами дослідження;
- повнота і якість розробки теми;
- ступінь самостійності у виконанні магістерського дослідження;
- якості, якими відзначався магістрант протягом підготовки і написання кваліфікаційної роботи;
- відповідність вимогам, що ставляться до такого виду робіт;
- можливість практичного застосування дипломної роботи ОКР “магістр” або її окремих частин;
- висновок про допуск студента до захисту.

Магістерське дослідження піддається зовнішньому рецензуванню. На захист подається 1 рецензія, виконана викладачем з науковим ступенем (спеціалістом у царині проблеми дослідження) університетської (крім випускової) кафедри або науковцем з іншого освітнього закладу.

Рецензія складається (друкується) також у довільній формі. Вона в основному висвітлює ті ж питання, що й відгук керівника, однак особлива увага в ній повинна бути звернена на:

- мотивацію актуальності досліджуваної проблеми;
- вміння застосовувати теоретичні знання для розв’язання конкретних практичних завдань;
- повноту і якість вирішення мети і завдань дослідження;
- рівень розробки методики дослідження;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладання матеріалу;
- достовірність результатів і обґрунтованість висновків магістранта;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизну, перспективність, практичну значущість;
- позитивні риси та недоліки дослідження;
- стиль викладу та оформлення роботи;
- відповідність роботи вимогам державного стандарту;
- оцінка магістерського дослідження за чотирьохбальною системою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Негативна рецензія не є підставою для недопуску роботи до захисту.

Зразки рецензій на дипломну роботу ОКР “магістр” представлені в додатку И, орієнтовна схема рецензії на дипломну роботу подана в додатку К.

До захисту дипломна робота ОКР “магістр” допускається тільки після **апробації**: виступу магістранта на науково-практичній конференції будь-якого рівня та публікації у фаховому виданні. Для дипломних робіт ОКР “магістр” денної форми навчання обов’язковими є – 3 публікації, з них 1 – методичні рекомендації чи посібник, для магістрів заочної форми навчання – 2 публікації, з них 1 – методичні рекомендації чи посібник.

На кафедру дошкільної та початкової освіти подається разом з дипломною роботою **анотація** на неї обсягом 1 сторінка друкованого тексту (мета, завдання, теоретична і практична значущість дослідження, апробація і впровадження результатів дослідження).

У Екзаменаційну комісію до захисту кваліфікаційної роботи подаються такі документи:

- завізована завідувачем кафедри дипломна робота;
- витяг з протоколу рішення кафедри дошкільної та початкової освіти про допуск випускників до захисту дипломних робіт;
- довідка деканату про виконання студентом навчального плану та оцінки з теоретичних дисциплін, курсових робіт, навчальної та педагогічної практики;
- відгук наукового керівника;
- одна рецензія (внутрішня або зовнішня) на магістерське дослідження.

До ЕК можуть подаватись і інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність дипломної роботи: друквані статті з теми дослідження, тези наукових доповідей, акти впровадження результатів роботи в практику тощо. На захист можуть бути запрошені керівники підприємств, організацій, установ, на замовлення яких було здійснено дослідження або де відбувалось впровадження результатів дипломної роботи.

Члени комісії заздалегідь знайомляться зі змістом роботи.

Після завершення написання магістерського дослідження і попереднього захисту студент готує на захист перед Екзаменаційною комісією **довідку**, яка загалом має довільну форму, однак обов’язково повинна висвітлювати такі важливі аспекти магістерського дослідження:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- науковий апарат дослідження (об’єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза);
- методи, які використовувались у процесі пошуково-дослідницької роботи;
- основні результати (що вдалося встановити, виявити, довести, а також результати, отримані особисто автором);
- елементи новизни у теоретичних положеннях та у практичних рекомендаціях (обґрунтування їхньої достовірності та значущості для теорії та практики, можливі шляхи подальшого використання);
- труднощі, з якими довелось зіткнутися в процесі дослідження; положення гіпотези, які не знайшли підтвердження тощо.

Написаний текст виступу потрібно адаптувати до усного виголошення. З цією метою доцільно замінити складні речення доповіді простими, цифри в

тексті записати словами, виділити ключові слова, які є опорними при виголошенні доповіді, щоб легко їх сприймати в писаному тексті, а також робити смислові наголоси і паузи. У виступі варто використовувати різні конструкції безпосереднього й опосередкованого зв'язку із слухачами (наприклад, “звернімо увагу на ...”, “розглянемо ...”, “і це дуже суттєво”, “очевидно, що ...”, “мабуть, ніхто не заперечить, що ...” тощо).

Для кращого сприймання присутніми матеріалу доповіді потрібно підготувати і представити деякий ілюстративний матеріал (презентацію основних положень дослідження або виготовлені у необхідному форматі власні таблиці, діаграми, схеми, графіки; спеціально систематизовані дитячі роботи; фотографії, відеозаписи тощо).

Здійснюючи підготовку доповіді, слід враховувати, що форма виступу повинна відзначатись структурованістю, а висновки – достатньою виваженістю і точністю. Від логіки, обсягу, переконливості викладу залежить остаточне враження про всю довготривалу дослідницьку роботу магістранта.

Існує певний еталон початку та закінчення доповіді. Наприклад, розпочинати виступ доцільно із звертання: “Шановний голово державної екзаменаційної комісії! Шановні члени комісії, всі присутні! Вашій увазі пропонується магістерське дослідження на тему ...”. Виступ бажано завершити так: “Доповідь закінчена. Дякую за увагу”. Важливим є те, щоб мовлення здобувача було виразним, граматично правильним, впевненим, що робить його зрозумілим і переконливим.

4.2. Захист дипломної роботи

Процедура захисту є публічною і відбувається на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Вона повинна мати характер наукової дискусії і проходити в атмосфері високої вимогливості, принциповості, дотримання наукової етики.

Тривалість доповіді не повинна перевищувати 12-15 хвилин. Доповідь можна читати з написаного тексту, але краще розповідати, що активізує сприймання, дає можливість повніше уявити, наскільки ґрунтовно магістрант опанував матеріал дослідження. За необхідності, можна робити покликання на текст самої дипломної роботи.

У процесі захисту після доповіді студентів *ставлять запитання* члени Екзаменаційної комісії і присутні. Запитання, як правило, пов'язані з темою дипломної роботи, але можуть бути і значно ширшими, оскільки захист виявляє не лише знання з теми дослідження, але й рівень загальної підготовки випускника з обраної спеціальності.

Після відповіді на всі запитання голова Екзаменаційної комісії надає слово науковому керівнику, а потім зачитує наявні рецензії.

Після офіційних виступів можуть бути ще виступи присутніх. На всі зауваження у відгуках та рецензії, а також у виступах під час захисту магістерського дослідження студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді. Коли рецензент або хтось із присутніх не задоволений відповіддю на запитання, він повинен про це заявити, а магістрант дати ґрунтовну відповідь.

Під час захисту дипломної роботи ОКР “магістр” студентам слід пам’ятати, що помилки, неточності, нездатність відповісти на поставлені запитання можуть звести нанівець усю попередню роботу. Усний виступ є також відображенням умінь автора відстоювати власну позицію, переконувати інших у правильності одержаних результатів. Відстоювання результатів дослідження має поєднуватись з тактом і науковою етикою.

Хід захисту фіксується в протоколі Екзаменаційної комісії. Оцінки всіх дипломних робіт, які захищались в один і той же день, обговорюються та виставляються на закритому засіданні Екзаменаційної комісії, потім оголошуються головою на відкритому засіданні.

Студент, який на захисті магістерського дослідження отримав незадовільну оцінку, віраховується з вищого навчального закладу і йому видається академічна довідка. Коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, державна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов’язаний виконати магістерське дослідження на нову тему, визначену відповідною кафедрою.

Студент, який не захистив дипломної роботи ОКР “магістр”, допускається до повторного захисту роботи протягом трьох років після закінчення навчального закладу. Магістрантам, які не захистили дипломну роботу з поважної причини (документально підтвердженої), може бути продовжений термін навчання до наступного терміну роботи Екзаменаційної комісії із захисту магістерських досліджень, але не більше одного року.

Кращі роботи комісія може рекомендувати на конкурси і виставки, на конференції, а також до друку в студентських збірниках. Магістранти, які виявили особливі здібності до наукової творчості, захистили магістерське дослідження на “відмінно”, мають публікації, є переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, можуть бути рекомендовані Екзаменаційною комісією до вступу в аспірантуру.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОКР “МАГІСТР”

Оцінювання результатів захисту дипломної роботи студента денної форми навчання здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в педуніверситеті системою контролю знань: за 100-бальною шкалою, з наступним переведенням у національну шкалу, а студента заочної форми навчання – за національною (чотирьохбальною) шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

Магістрантам необхідно уникати *типових помилок* у написанні та оформленні дипломної роботи, наприклад:

1. Зміст роботи не відповідає плану магістерського дослідження або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об’єкта.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.

5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 5-10 років) з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.

7. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлено стан практики.

8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

9. У роботі немає покликань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.

10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.

11. Як ілюстративний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.

12. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

Дипломна робота ОКР "магістр" є комплексною і тому підхід до її остаточної оцінки є багатоаспектним.

При оцінюванні роботи враховується:

• **рівень виконання дипломної роботи** (науково-теоретичний і методичний рівні висвітлення теми, відображення найновіших наукових досліджень з даної проблеми; вияв сформованих навичок реферування педагогічної літератури; доречного використання класичної педагогічної спадщини, аналізу провідних освітянських документів і концепцій; вільне і грамотне оперування науковою термінологією; логічність, послідовність, аргументованість, доказовість викладу; узгодженість понять і доведень; самостійність, критичність, наявність власної дослідницької позиції; розумна збалансованість цитування і власних розмірковувань; рівень організації і висвітлення самостійної дослідницької роботи; наявність переконливих ілюстративних матеріалів, що засвідчують результативність дослідницької роботи; рівень узагальнення і творчого використання інноваційного педагогічного досвіду, вміння аналізувати педагогічні факти і ситуації; мовно-стилістична грамотність, рівень мовленнєвої культури; правильне оформлення дипломної роботи);

• **рівень презентації дипломної роботи** (логічність, послідовність, аргументованість, доказовість викладу основних наукових досягнень з даної проблеми, результатів експериментального дослідження, методичних пропозицій та значущості роботи, апробації результатів дослідження; повнота

виконання завдань, визначених у роботі; наявність презентації та відповідність її вимогам поданим у додатку Л);

• **рівень професійних компетентностей, виявлених у процесі захисту дипломної роботи** (грунтовність і повнота відповідей на поставлені питання членами ЕК, вміння підтримувати дискусію, самостійність, критичність, наявність власної дослідницької позиції тощо).

При оцінюванні дипломної роботи ОКР “магістр” звертається увага на такі моменти:

- науковість змісту дослідження;
- оформлення роботи;
- презентація роботи під час захисту.

Члени ЕК якість дипломної роботи оцінюють за такою шкалою:

Критерії оцінювання	Кількість балів
1. Рівень виконання дипломної роботи:	80
Науковий виклад основних положень дипломної роботи, паритетне представлення науково-теоретичного і методичного рівнів висвітлення досліджуваної проблеми, грамотне оперування науковою термінологією	До 20
Грунтовний аналіз освітянських документів, провідних наукових концепцій, класичної педагогічної спадщини, відображення найновіших наукових досліджень з даної проблеми	До 10
Рівень узагальнення і творчого використання інноваційного педагогічного досвіду, уміння аналізувати педагогічні факти і ситуації	До 5
Рівень організації і висвітлення самостійної дослідницької роботи. Обґрунтування доцільності та науково-грамотний опис методики проведення експериментальної роботи. Визначення критеріїв, показників та рівнів досліджуваних понять	До 10
Правильність представлення результатів емпіричних досліджень. Статистична і математична обробка даних експериментальної роботи	До 10
Практична значущість науково-методичної пропозиції, наявність переконливих ілюстративних матеріалів, що засвідчують результативність дослідницької роботи	До 5
Якість висвітлення основних результатів дослідження на звітних студентських наукових конференціях, на науково-практичних конференціях різного рівня, в освітянській пресі тощо.	До 5
Змістовні додатки	До 5
Оформлення бібліографії згідно з вимогами, достатність посилань на використану літературу	До 5
Правильне оформлення дипломної роботи, мовно-стилістична грамотність	До 5
2. Рівень представлення дипломної роботи (логічність, послідовність, аргументованість, доказовість викладу основних наукових досягнень з даної проблеми, результатів експериментального дослідження, методичних пропозицій та значущості роботи, апробації	10

результатів дослідження; повнота виконання завдань, визначених у роботі; наявність презентації тощо)	
3. Рівень професійних компетентностей, виявлених у процесі захисту дипломної роботи (грунтовність і повнота відповідей на поставлені питання членами ЕК, вміння підтримувати дискусію, самостійність, критичність, наявність власної дослідницької позиції тощо).	10
Всього	100
Загальна кількість балів	
Оцінка за шкалою ECTS	
Оцінка за національною шкалою	

Кінцева оцінка дипломної роботи залежить від:

- якості самої роботи (змісту та оформлення);
- оцінки роботи науковим керівником та рецензентами;
- виступу на ЕК та відповідей на запитання присутніх;
- своєчасності та правильності оформлення супровідних документів.

Оцінку в балах (або за національною шкалою) за захист виставляє кожен член комісії, голова визначає середнє арифметичне цих балів щодо кожного студента. Секретар ЕК робить відповідні записи на першій сторінці дипломної роботи, виставляє оцінку в балах та оцінку за національною шкалою. Одержану студентом оцінку секретар ЕК також заносить у протокол екзаменаційної комісії.

Дипломна робота та її захист студентів заочної форми навчання оцінюється в національній шкалі.

При однаковій кількості голосів “за” і “проти” вирішальним є голос голови комісії.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вимоги і методичні рекомендації до написання і захисту випускної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” для студентів спеціальності 8.01010101 «Дошкільна освіта». – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. - 20 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Боллобаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин/ за редакцією В. Г. Кременя.– К. : Освіта, 2004. – 384 с.
3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ ; Вінниця, 2008. – 278 с.
4. Гуревич Р.С. Як підготувати і захистити дипломну роботу? (для студентів педагогічних вищих навчальних закладів денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр – спеціаліст – магістр” / Р. С. Гуревич, В. Д. Сидоренко, М. Ю. Кадемя. – Вінниця: ТОВ “Планер”, 2010. – 80 с.
5. Кіт Г.Г. Магістерська робота з педагогіки початкової освіти: навчально-методичний посібник/ Г. Г. Кіт, Г. С. Тарасенко. – Вінниця: ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2006. – 85 с.
6. Кіт Г.Г. Методи науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів / Г. Г. Кіт. – Вінниця, 2000. – 72 с.
7. Курсові та дипломні роботи з методик дошкільної освіти: методичні рекомендації до написання курсових та дипломних робіт для студентів денної та заочної форм навчання ОКР “бакалавр” напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта / Г. С. Тарасенко, Г. Г. Кіт, Т. М. Кривошея, І. І. Козак, Л. А. Присяжнюк, Н. О. Пахальчук ; заг. ред. Г. С. Тарасенко. – Вінниця, 2013. – 60 с.
8. Положення про підготовку та захист дипломної роботи як форми державної атестації (для студентів денної і заочної форм навчання за напрямом підготовки та спеціальністю “Початкова освіта” освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр”, “спеціаліст”, “магістр”) /автори-розробники Г. С. Тарасенко, Т. М. Кривошея. – Вінниця: ВДПУ, 2014. – 40 с.
9. Стандарт вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра (нормативна частина) галузі знань 01010 Педагогічна освіта спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта/автори-розробники Г. С. Тарасенко, Т. М. Кривошея, О. В. Більська, О. А. Голюк. – Вінниця: ВДПУ імені М.Коцюбинського, 2014. – 43 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Артемчук Г.І. Методика організації науково-дослідної роботи : навчальний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / Г. І. Артемчук. – К. : Форум, 2000. – 270 с.
2. Безлюдний О.І. Магістерська робота у педагогічному вузі: Посібник для студентів-магістрантів / О. І. Безлюдний, Л. Є. Ковальов, Ю. М. Краснобокий. – К. : Науковий світ, 2000. – 117 с.
3. Гончаренко С., Ничкало Н. Дисертаційні дослідження з педагогіки: діапазон наукових пошуків і проблем якості //Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2001. – № 2. – С. 6-19.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Київ ; Вінниця, 2008. – 278 с.
5. Горкуненко П.П. Основи науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник / П. П. Горкуненко. – Рівне : РДГУ, 2006. – 134 с.
6. Магістерська робота: Навчально-методичний посібник/ Л. К. Грицюк, П. М. Гусак, Л. К. Завацька. – Львів, 2002. – 93 с.
7. Кіт Г.Г. Робота з літературою як метод науково-педагогічного дослідження : методичні матеріали для самостійної роботи студентів / Г.Г.Кіт. – Вінниця : ПП «АІСТ-прес», 1998. – 24 с.
8. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень : навчальний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів / Г. Т. Кловак. – Чернігів : Чернігівський держ. центр науково-технічної і економічної інформації, 2003. – 260 с.
9. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / В. В. Ковальчук. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 240 с.
10. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2009. – 206 с.
11. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічних досліджень/ С. Д. Максименко. – К. : НДП, 1990. – 240 с.
12. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / В. І. Романчиков. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
13. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень : підручник для студентів вищих навчальних закладів / О. П. Рудницька, А. Г. Болгарський, Т. Ю. Свистельнікова. – К., 1998. – 142 с.
14. Сметанський М.І. Технологія педагогічних досліджень : навчальний посібник / М. І. Сметанський, І. М. Найдьонов, І. Л. Холковська. – Вінниця, 1997. – 31 с.

Додаткова література

1. Атаманчук П.С. та ін. Виконання курсових, дипломних та магістерських робіт/ П. С. Атаманчук. – Кам'янець-Подільський держ. пед. університет, 2001. – 24 с.
2. Камінський О.М. Основи наукових досліджень / О. М. Камінський ;

- ВДПУ; природн.-геог. ф-т. - Вінниця, 2006. - 54 с.
3. Кіт Г.Г. Застосування інформаційних технологій у науково-дослідній роботі : навчально-методичний посібник / Г. Г. Кіт, В. І. Імбер. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2007. – 48 с.
  4. Кловак Г.Т. Педагогіка наукової школи : навчально-методичний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів / Г. Т. Кловак. – Чернівці, 2004. – 208 с.
  5. Краснобокий Ю.М. Словник-довідник науковця-початківця/ Ю. М. Краснобокий. – К. : Науковий світ, 2000. – 83 с.
  6. Лудченко А.А. Основи научних досліджень / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак. – К. : Знання, 2000. – 114 с.
  7. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів : посібник для студентів вищих навчальних закладів / колектив авторів: М. І. Соловей, Є. С. Спіцин, К. К. Потапенко, З. М. Шалік. – К. : Ленвіт, 2004. – 143 с.
  8. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посібник / ред. А. Є. Конверський ; МОН України, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 352 с
  9. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень : підручник / М. І. Пилипчук, А. С. Григор'єв, В. В. Шостак. – К. : Знання, 2007. – 270 с.
  10. Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для вищих педагогічних закладів освіти / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – Київ, 2000. – 259 с.
  11. Соловійов С.М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. М. Соловійов. - К. : [Центр учбової літератури], 2007. - 175 с.
  12. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти : навчальний посібник / Є. С. Спіцин. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2003. – 120 с.
  13. Стадніченко О.О. Основи наукових досліджень та інформаційна культура студентів : навчальний посібник / О. О. Стадніченко, І. Л. Мацегора. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2009.- 190 с.
  14. Тарасенко Г.С. Підготовка студентів магістратури педагогічних ВНЗ до діагностичної діяльності / Г. С. Тарасенко // Сучасні інформаційні технології навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – К. ; Вінниця : ДОВ “Вінниця”, 2008. – Вип. 14. – С. 128-134.
  15. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, магістрів, аспірантів, наукових працівників тощо / Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004. – 240 с.
  16. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнаренко. – 3-тє вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2003. – 295 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовна тематика дипломних робіт ОКР “магістр” з актуальних проблем дошкільної освіти і професійно-педагогічної підготовки фахівців з дошкільної освіти

1. Технологія розвитку пізнавальних інтересів старших дошкільників засобами математики.
2. Формування готовності майбутніх вихователів до екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами авторської казки.
3. Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до використання Монтессорі-педагогіки.
4. Формування соціальної готовності до школи у майбутніх першокласників в умовах дошкільного закладу.
5. Педагогічні умови формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.
6. Наступність змісту трудової підготовки молодших школярів у системі «дитячий навчальний заклад – початкова школа».
7. Реалізація педагогічного потенціалу народних традицій у вихованні дітей дошкільного віку.
8. Технології художнього розвитку дітей дошкільного віку в контексті освітніх інновацій.
9. Формування риторичних умінь старших дошкільників у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.
10. Шляхи збагачення читачьких інтересів старших дошкільників у контексті наступності дошкільної та початкової освіти.
11. Наступність у формуванні культури спілкування дошкільників та молодших школярів.
12. Інноваційні підходи до фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ.
13. Організація експериментально-дослідницької діяльності старших дошкільників у природі в умовах ДНЗ.
14. Психолого-педагогічні умови формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку.
15. Формування основ екологічної культури старших дошкільників засобами ігрової діяльності.
16. Підготовка майбутніх вихователів до впровадження ідей ТРВЗ-педагогіки в освітньо-виховний процес ДНЗ.
17. Шляхи формування у дітей дошкільного віку цілісного сприйняття природи.
18. Психолого-педагогічні умови розвитку творчої уяви і фантазії старших дошкільників у контексті формування логіко-математичної компетентності.
19. Закріплення та систематизація знань дітей старшого дошкільного віку про рослинний світ у процесі використання дидактичних ігор природничого змісту.
20. Виховання у дітей старшого дошкільного віку гуманного ставлення до природи в процесі трудової діяльності.

21. Формування у дітей 6-го року життя почуття доброти в процесі ознайомлення з природою.
22. Формування самостійності у дітей третього року життя в умовах ДНЗ.
23. Спілкування з дорослим як засіб мовленнєвого розвитку дитини третього року життя.
24. Розвивально-ігрове середовище як засіб розвитку пізнавальної діяльності дитини раннього віку.
25. Розвиток самостійності дітей дошкільного віку на заняттях ручної праці.
26. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності.
27. Сюжетно-рольова гра як чинник формування уявлень дошкільників про себе та себе в світі.
28. Формування почуття гідності у дітей середнього дошкільного віку.
29. Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку в процесі малювання нетрадиційними техніками.
30. Наочне моделювання на фланелеграфі як засіб формування у дітей дошкільного віку образотворчих композиційних здібностей.
31. Формування пізнавальної самостійності у дітей старшого дошкільного віку в художній праці як основа творчого розвитку.
32. Використання ідей М.Монтессорі про індивідуальне та вільне виховання дітей дошкільного віку в сучасній теорії та практиці ДНЗ.
33. Використання ідей С.Ф.Русової про дитячу діяльність в сучасній теорії та практиці ДНЗ.
34. Формування почуттєвої сфери у дітей раннього віку в процесі спілкування з природою.
35. Підготовка вихователя до керівництва ігровою діяльністю дітей за поглядами К.Д.Ушинського.
36. Ідеї вальдорфської педагогіки та їх використання в сучасній теорії та практиці ДНЗ.
37. Народна рухлива гра як засіб виховання у старших дошкільників початкових патріотичних почуттів.
38. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.
39. Казка як засіб екологічного виховання дітей дошкільного віку.
40. Сімейні взаємовідносини як чинник управління розвитком особистості дошкільника.
41. Психолого-педагогічні умови інтелектуального розвитку старших дошкільників.
42. Розвиток міжособистісних стосунків у дітей старшого дошкільного віку у процесі ігрової діяльності.
43. Гендерний підхід в організації фізкультурно-оздоровчих заходів з дітьми старшого дошкільного віку.
44. Використання української казки в процесі ознайомлення старших дошкільників із суспільним довкіллям.

45. Особливості взаємодії вихователя ДНЗ з батьками у контексті математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.
46. Реалізація ігрового підходу у формуванні соціальної компетенції старших дошкільників.
47. Виховання моральних якостей у старших дошкільників засобами ігрової діяльності.
48. Розвиток творчого мислення старших дошкільників у контексті підготовки до школи.
49. Інтелектуальна гра як засіб формування пізнавальної самостійності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.
50. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до роботи над засвоєнням старшими дошкільниками народознавчої лексики.
51. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя.
52. Особливості підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками дітей раннього віку.
53. Проблема психологічної адаптації педагога дошкільного навчального закладу до професійної діяльності.
54. Психологічні дисгармонії особистості в умовах професійної діяльності педагога ДНЗ.
55. Взаємозв'язок професіоналізму та мотиваційно-ціннісної сфери педагога ДНЗ.
56. Формування у дітей дошкільного віку свідомого ставлення до здоров'я.
57. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх вихователів засобом інформаційно-комунікаційних технологій.
58. Підготовка майбутніх вихователів до реалізації педагогічних ідей Ф.Фребеля у сучасному просторі дошкільної освіти.
59. Особливості розвитку педагогіки Ф.Фребеля на Україні (історико-логічний аспект).
60. Педагогіка дитинства В.О.Сухомлинського як засіб реалізації власних можливостей дитини старшого дошкільного віку у сучасному дошкільному закладі.
61. Виховання самостійності як фактору реалізації своїх можливостей дітей дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.
62. Елементарні дослідження як засіб розвитку пізнавально-пошукової діяльності дітей старшого дошкільного віку.
63. Підготовка до шкільного навчання як становлення самостійної і творчої особистості дітей старшого дошкільного віку.
64. Ознайомлення дітей зі своїм родоводом як фактор розвитку загальнолюдських цінностей.
65. Стимулювання розвитку широких соціальних інтересів старших дошкільників засобами сучасних дитячих енциклопедій.
66. Педагогічні умови творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: ДНЗ – початкова школа.
67. Розвиток розумової активності дітей середнього дошкільного віку в дидактичній грі.

68. Ознайомлення з предметним довідником як складова особистісного розвитку дошкільника.
69. Формування пізнавальних інтересів у старших дошкільників в процесі організації пошукової діяльності.
70. Зв'язок трудової та ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
71. Художня праця як засіб естетичного виховання дітей дошкільного віку.
72. Економічне виховання дітей дошкільного віку.
73. Виховання у дітей мотиваційної готовності до шкільного навчання.
74. Наступність і перспективність у роботі дитячого садка і початкової школи.
75. Співробітництво дитячого садка з сім'єю в естетичному вихованні дітей.
76. Виховання у дітей молодшого дошкільного віку звукової культури мовлення засобами поетичного слова.
77. Розвиток мовленнєвої активності у дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору.
78. Українська народна казка як засіб розвитку мовлення у дітей середнього дошкільного віку.
79. Розвиток поетичної творчості дошкільників.
80. Розвиток у дітей середнього дошкільного віку мовленнєво-комунікативних навичок розповіді.
81. Художньо-мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку засобом малих фольклорних жанрів.
82. Фізичне виховання дітей раннього віку засобами народної педагогіки.
83. Естетичне виховання старших дошкільників засобами театральної педагогіки.
84. Педагогічні умови фізичного виховання дітей середнього дошкільного віку.
85. Патріотичне виховання дітей засобами української народної іграшки.
86. Виховання колективізму в старших дошкільників під час організації рухливих ігор.
87. Особливості створення здоров'язбережувального простору в умовах ДНЗ.
88. Використання творів українського живопису в естетичному вихованні старших дошкільників.
89. Виховання відповідальності в старших дошкільників у спільній продуктивній діяльності.
90. Особливості створення розвивального середовища в групах раннього віку.
91. Соціальне виховання дошкільників засобами технології М.Монтессорі.
92. Виховання патріотичних почуттів засобами туристично-краєзнавчої діяльності старших дошкільників.
93. Наступність у математичному розвитку дошкільників і молодших школярів.
94. Використання дидактичних ігор у сенсорному розвитку дітей молодшого дошкільного віку.
95. Розвиток сенсорних здібностей дітей дошкільного віку за системою саморозвитку М.Монтессорі.
96. Методика ознайомлення з часом дітей старшого дошкільного віку.
97. Інтегровані заняття як умова розвитку пізнавальної активності дітей у процесі навчання елементам математики.
98. Розвиток у дошкільників здібностей до просторового моделювання.

99. Розвиток математичного мовлення дітей в процесі навчання математиці.
100. Навчально-логічні вміння як складова логіко-математичної компетенції дітей дошкільного віку.
101. Розвиток поняття числа у дітей дошкільного віку.
102. Індивідуально-диференційований підхід до формування математичних уявлень у дітей різновікових груп.
103. Розвиток уявлень про геометричні фігури та форму предметів у дітей дошкільного віку.
104. Формування уявлень про множину предметів у молодших дошкільників.
105. Формування навичок лічби у дітей старшого дошкільного віку.
106. Розвиток пізнавального інтересу у молодших дошкільників засобами математичної гри.
107. Комплексний підхід до формування мовленнєвої компетентності дошкільнят.
108. Розвиток зв'язного мовлення та його роль у формуванні словесної творчості дітей.
109. Формування граматично правильного мовлення дітей дошкільного віку в умовах ДНЗ.
110. Основні аспекти вирішення проблеми підготовки дитини дошкільного віку до навчання грамоти.
111. Виховання дошкільників на основі цінностей українського народу.
112. Формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ в умовах вищого навчального закладу.
113. Шляхи формування звукової культури мовлення дітей у період дошкільного дитинства.
114. Спілкування як умова мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.
115. Художньо-мовленнєвий розвиток дітей середнього дошкільного віку.
116. Формування здатності до морального вибору у дітей старшого дошкільного віку в умовах спілкування з вихователем.
117. Педагогічні умови сенсорного виховання дітей п'ятого року життя в умовах дошкільного навчального закладу.
118. Формування шанобливого ставлення до дорослих у дітей п'ятого року життя засобами народних традицій.
119. Розвиток кмітливості у дітей старшого дошкільного віку.
120. Розвиток індивідуальності старших дошкільників у трудовій діяльності.
121. Формування уявлень про здоровий спосіб життя у дітей передшкільного віку.
122. Організація предметно-просторового середовища дитячого закладу як засіб формування творчої активності у дітей старшого дошкільного віку.
123. Формування ціннісного ставлення до навколишнього світу у дітей передшкільного віку.
124. Педагогічний супровід формування мотиваційної готовності до навчання у дітей старшого дошкільного віку.
125. Моделювання як засіб пізнання властивостей і відношень предметів дітьми середнього дошкільного віку (на математичному матеріалі).

Зразок заяви студента на написання дипломної роботи

Декану-директорові
інституту педагогіки, психології і мистецтв
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
(вчене звання, прізвище та ініціали)

студентки _____ курсу _____ групи
спеціальності _____
денної (заочної) форми навчання
(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему дипломної роботи: .....
.....(тема роботи).....

та призначити науковим керівником роботи.....
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

_____
(Дата)

_____
(Підпис студента)

Науковий керівник:

_____
(Підпис)

_____
(Прізвище та ініціали наукового керівника)

Завідувач кафедри:

«Прохання підтримую»

_____
(Підпис)

_____
(Прізвище та ініціали завідувача кафедри)

Зразок завдання на дипломну роботу (титульна сторінка)

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського

Факультет (Інститут) _____ Кафедра _____
Спеціальність _____

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____
“ _____ ” _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

_____ (прізвище ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____
_____
_____
_____

затверджена наказом по університету від “ _____ ” _____ 20__ р. за
№ _____

2. Термін здачі студентом закінченої роботи “ _____ ” _____ 20__ р.
3. Вихідні дані до роботи _____
_____
_____
_____
_____
_____

4. Перелік завдань, що потребують подальшого дослідження _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Зразок календарного плану виконання дипломної роботи

з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми магістерського дослідження		
2.	Опрацювання наукової (філософської, психологічної, педагогічної, методичної) літератури		
3.	Затвердження плану магістерського дослідження, формулювання наукового апарату		
4.	Написання I розділу роботи		
5.	Розробка методики експериментального дослідження		
6.	Проведення експериментального дослідження в ДНЗ чи ВНЗ		
7.	Апробація попередніх результатів дослідження на наукових студентських конференціях		
8.	Написання II розділу магістерського дослідження		
9.	Написання III розділу магістерського дослідження		
10.	Укладання методичних рекомендацій (посібників, робочих зошитів для дошкільнят тощо) з проблеми дослідження		
11.	Оформлення висновків, списку літератури, додатків		
12.	Підготовка чернетки роботи для першого читання науковим керівником		
13.	Усунення зауважень наукового керівника, подання матеріалів роботи до другого читання		
14.	Експертиза, рецензування		
15.	Доопрацювання роботи після зауважень		
16.	Написання відгуку науковим керівником		
17.	Підготовка до захисту: підготовка доповіді, роздавальних матеріалів для членів ДЕК та мультимедійної презентації		
18.	Захист магістерського дослідження		

Студент _____
(підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи _____
(підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Зразки оформлення змісту дипломної роботи

ВАРІАНТ 1.

Тема дипломної роботи: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

- 1.1. Свобода як основна філософська категорія вільного виховання
- 1.2. Концепції вільного виховання в історії педагогічної думки

Висновок до 1 розділу

РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

- 2.1. Підготовка студентів до усвідомлення ідей вільного виховання у процесі фахової підготовки на предметах педагогічного та практичного циклу
- 2.2. Роль спецкурсу "Педагогіка свободи" в опануванні студентами психолого-педагогічних основ вільного виховання

Висновок до 2 розділу

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

- 3.1. Стан готовності студентів до запровадження вільного виховання в альтернативних закладах освіти (за результатами констатувального етапу експерименту)
- 3.2. Динаміка готовності майбутніх вихователів до реалізації ідей вільного виховання (за результатами контрольного етапу експерименту)

Висновок до 3 розділу

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Додатки

Список використаних джерел

ВАРІАНТ 2.

Тема дипломної роботи: **ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
1.1. Генеза проблеми формування екологічної культури в історії педагогічної думки	
1.2. Психолого-педагогічний аспект проблеми екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку	
1.3. Гра як засіб формування основ екологічної культури дітей старшого дошкільного віку	
1.4. Стан сформованості основ екологічної культури дітей старшого дошкільного віку (за результатами констатувального етапу експерименту)	
Висновки до 1 розділу	
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
2.1. Зміст, мета та завдання екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку	
2.2. Педагогічні умови та модель формування основ екологічної культури старших дошкільників засобами ігрової діяльності	
2.3. Методика формування основ екологічної культури дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності	
2.4. Динаміка сформованості екологічної культури старших дошкільників	
Висновки до 2 розділу	
РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДНЗ	
3.1. Готовність вихователя до екологічного виховання як умова формування екологічної культури старших дошкільників	
3.2. Організаційно-методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування основ екологічної культури дітей старшого дошкільного віку	
3.3. Педагогічні умови професійної підготовки майбутнього вихователя до реалізації завдань екологічного виховання дітей дошкільного віку	
Висновки до 3 розділу	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВАРІАНТ 3.

Тема дипломної роботи: ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- 1.1. Творчі здібності дошкільників: дефінітивний аналіз
- 1.2. Формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку: історико-педагогічний аспект
- 1.3. Творчість вихователя в організації фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей
- 1.4. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності

Висновок до 1 розділу

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

- 2.1. Збагачення творчої уяви дітей у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності
- 2.2. Створення ігрового середовища у дошкільному навчальному закладі
- 2.3. Співпраця педагогів і батьків у формуванні творчих здібностей старших дошкільників засобами фізичної культури
- 2.4. Динаміка сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в фізкультурно-оздоровчій діяльності

Висновок до 2 розділу

РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВНЗ

- 3.1. Врахування особливостей підготовки до творчої діяльності майбутнього вихователя ДНЗ у змісті психолого-педагогічних дисциплін
- 3.2. Використання фізкультурно-оздоровчих виховних заходів у процесі формування творчої компетентності майбутнього вихователя ДНЗ
- 3.3. Набуття навичок творчого розвитку старших дошкільників під час проходження студентами-дошкільниками педагогічної практики

Висновок до 3 розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВАРІАНТ 4.

Тема дипломної роботи: ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНИХ УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО- МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНИХ УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО- МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність та дефінітивна характеристика понять "риторичні уміння", "художньо-мовленнева діяльність".

1.2. Психолого-педагогічні та лінгвістичні засади організації художньо-мовленневої діяльності дітей дошкільного віку.

1.3. Позитивний педагогічний досвід вихователів ДНЗ у формуванні риторичних умінь дітей старшого дошкільного віку.

Висновок до 1 розділу

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО- МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ У НИХ РИТОРИЧНИХ УМІНЬ

2.1. Дійсний стан сформованості риторичних умінь старших дошкільників у практиці роботи сучасних ДНЗ.

2.2. Педагогічні умови ефективної організації художньо-мовленневої діяльності з метою формування риторичних умінь.

2.3. Хід та результати експериментальної роботи з проблем розвитку риторичних умінь.

Висновок до 2 розділу

РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

3.1. Загальні закономірності становлення студентів як майбутніх фахівців до організації художньо-мовленневої діяльності.

3.2. Діагностика сформованості фахової підготовки студентів до становлення риторичних умінь дітей у художньо-мовленневій діяльності.

3.3. Методичні можливості організації процесу підготовки майбутнього вихователя до становлення мовної особистості.

Висновок до 3 розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ВАРІАНТ 5.

Тема дипломної роботи: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ	7
1.1. Історико-педагогічний аналіз проблеми готовності батьків до виховання дітей раннього віку.....	7
1.2. Законодавчо-нормативне забезпечення просвітницько-консультативної діяльності педагога.....	23
1.3. Стан дослідженості проблеми в психолого-педагогічній літературі та практиці.....	35
Висновки до 1 розділу	44
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ	45
2.1. Стан готовності майбутніх педагогів до роботи з батьками дітей раннього віку.....	45
2.2. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку.....	55
2.3. Експериментальне дослідження впливу організаційно-педагогічних умов на підготовку студентів до роботи з батьками.....	65
Висновок до 2 розділу	78
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	90
Додаток А. Анкети для вихователів дошкільних навчальних закладів.....	90
Додаток Б. Карта для самооцінки рівня сформованості професійно-особистісних якостей.....	92
Додаток В. Завдання для діагностування сформованості інтелектуально- змістового компоненту готовності студентів до роботи з батьками дітей раннього віку.....	94

ВАРІАНТ 6.

Тема дипломної роботи: ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ	8
1.1 Аналіз процесу підготовки майбутнього фахівця дошкільного навчального закладу.....	8
1.2 Роль і місце професійного самовиховання студента у процесі його соціально-професійної підготовки.....	27
1.3 Обґрунтування педагогічних умов організації професійного самовиховання майбутнього фахівця.....	37
Висновок до 1 розділу	44
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ	45
2.1. Методичне забезпечення організації професійного самовиховання майбутніх вихователів ДНЗ.....	45
2.2. Особливості експериментальної організації процесу самоформування студентами вмінь, значущих для виконання педагогом певних професійних функцій	56
2.3. Вплив експериментальної системи організації професійного самовиховання майбутніх педагогів на формування готовності до самостійної праці	67
Висновок до 2 розділу	81
ВИСНОВКИ	82
Список використаних джерел	85
Додатки	92
Додаток А. Карта вивчення самовиховної діяльності студента	92
Додаток Б. Експериментальна програма дослідження	99
Додаток В. Комплексні педагогічні завдання як засоби оцінки рівня готовності студентів до педагогічної діяльності	104

Додаток Е

**ВРАЗИКИ ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОГО АПАРАТУ МАГІСТЕРСЬКОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ**

ПРИКЛАД 1.

**Тема дипломної роботи: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ВІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ**

Об'єкт дослідження – професійна теоретична і практична підготовка майбутніх вихователів до альтернативної навчально-виховної роботи в умовах ДНЗ.

Предмет дослідження – методика професійної підготовки студентів до впровадження ідей вільного виховання.

Мета дослідження полягає в теоретико-експериментальному обґрунтуванні методики підготовки студентів до роботи в альтернативно-інноваційному дошкільному закладі освіти на основі ідей вільного виховання.

Відповідно до об'єкта, предмета і мети дослідження поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні підходи до здійснення вільного виховання дітей дошкільного віку;
- розробити критерії та показники готовності майбутніх вихователів до запровадження ідей вільного виховання;
- розкрити можливості змісту і структури професійної підготовки студентів до реалізації ідей вільного виховання в умовах роботи з дошкільниками;
- розробити елементи спецкурсу з підготовки студентів до педагогічної діяльності за технологіями вільного виховання, запровадити їх у навчальний процес та перевірити їх ефективність.

В основу дослідження покладена **гіпотеза**, згідно з якою професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів до реалізації ідей вільного виховання в освітньому просторі України буде ефективною за умов удосконалення змісту фахової підготовки; застосування форм, методів і засобів навчання, спрямованих на формування вмінь і навичок студентів упроваджувати педагогічні ідеї вільного виховання у практику роботи вітчизняних дошкільних навчальних закладів, мотивованої зацікавленості студентів до вивчення ідей вільного виховання.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що обґрунтовано зміст дефініції “підготовка майбутніх вихователів до реалізації ідей вільного виховання”; зміст, форми і методи підготовки майбутніх вихователів до впровадження педагогічних ідей вільного виховання, розроблено та експериментально перевірено змодельований процес професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до реалізації ідей вільного виховання під час спецкурсу "Педагогіка свободи"; уточнено специфіку понять “Вільне виховання”, “готовність майбутніх вихователів до реалізації ідей вільного виховання”.

Практична значущість дослідження полягає в розробці та впровадженні методичного посібника “На шляху до свободи”, обґрунтуванні та розробці спецкурсу “Педагогіка свободи” для студентів спеціальності 7.01010101 “Дошкільна освіта”, впровадження якого сприяло б успішній організації підготовки студентів до реалізації ідей вільного виховання.

ПРИКЛАД 2.

Тема дипломної роботи: ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Об’єкт дослідження: екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку.

Предметом дослідження є педагогічні умови формування основ екологічної культури старших дошкільників у процесі ігрової діяльності.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики застосування ігор як засобу формування основ екологічної культури старших дошкільників.

Гіпотеза дослідження: формування основ екологічної культури дітей старшого дошкільного віку засобами дидактичної гри здійснюватиметься ефективно за умови застосування у цьому процесі ігрової діяльності, яка може бути використана як засіб формування уявлень дітей про зв’язки й залежності у природі, забезпечуватиме позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи та спонукатиме до екологічно доцільної поведінки та діяльності.

Виходячи з поставленої мети та гіпотези дослідження визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати наукові джерела з проблеми дослідження та розкрити теоретико-методичні основи екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.
2. Визначити роль і місце ігрової діяльності як засобу екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.
3. Обґрунтувати педагогічні умови використання гри як засобу екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.
4. Розробити та дослідно-експериментальним шляхом перевірити методику використання гри природознавчого змісту у процесі екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.
5. Здійснити добірку ігор природознавчого змісту з метою розширення методичного забезпечення процесу екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Теоретико-методологічною основою дослідження є філософські концепції взаємодії людини і природи, положення про соціогенетичну обумовленість формування компонентів екологічної культури, необхідність гуманізації та гармонізації відносин суспільства з природою через розуміння природи як цінності, психолого-педагогічні механізми ігрової діяльності,

стратегія особистісно-орієнтованого виховання, загальнонаукові методи досліджень. У дослідженні враховані основні положення Конституції України стосовно прав громадян на безпечне довкілля та освіту, а також положення Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, Концепція екологічної освіти в Україні.

Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження застосовувались такі наукові **методи**:

теоретичні: аналіз філософських, природознавчих, психологічних і педагогічних джерел, програм, навчально-методичних посібників, педагогічної документації дошкільних навчальних закладів з метою визначення сутності, змісту, методів, особливостей процесу екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку; аналіз стану роботи в дошкільних навчальних закладах з піднятої проблеми;

емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний); діагностичні методи (анкетування, бесіда) з метою вивчення стану функціонування предмета дослідження; обсерваційні методи (пряме й побічне спостереження), вивчення продуктів діяльності дітей для виявлення ефективності розробленої методики екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності;

статистичні: методи математичної обробки експериментальних даних (аналітичні розрахунки в межах методу експертної оцінки при визначенні ефективності розробленої методики роботи).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась протягом 2014-2015 рр. на базі приватної школи-садка Святого Миколая м.Вінниці. В експерименті брали участь 120 дітей, 15 вихователів та 80 батьків.

Дослідження мало три етапи.

На першому етапі здійснювався теоретичний аналіз проблеми екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку. Поглиблено вивчались аспекти, які стосуються теорії формування екологічної культури особистості та можливостей запровадження екологічних дидактичних ігор у навчально-виховний процес ДНЗ, на основі чого визначено концептуальний апарат дослідження. На цьому етапі досліджено також стан проблеми у практиці екологічного виховання старших дошкільників, виявлено педагогічні протиріччя.

На другому етапі обґрунтовано зміст, принципи та етапи конструювання, розроблено типологію екологічних дидактичних ігор; визначено організаційно-педагогічні умови їх застосування; здійснено експериментальну перевірку обґрунтованих підходів і практичних розробок.

На третьому етапі здійснювалось опрацювання отриманих в експерименті емпіричних даних, узагальнення всіх матеріалів дослідження та формулювання висновків, літературне оформлення тексту дипломної роботи.

Теоретичне значення дослідження полягає в:

- уточненні поняття “екологічна культура особистості” стосовно дітей старшого дошкільного віку;
- теоретичному обґрунтуванні змісту ігор та критеріїв їх добору; методики організації і проведення ігрової діяльності з дітьми старшого дошкільного віку.

Практичну значущість дослідження становлять розроблені методичні рекомендації щодо використання ігрової діяльності в процесі формування екологічної культури дітей старшого дошкільного віку.

Матеріали дипломного дослідження можуть застосовуватись вихователями ДНЗ, вчителями початкової школи; викладачами та студентами вищих навчальних закладів; в післядипломній перепідготовці педагогічних працівників з проблем формування екологічної культури дітей старшого дошкільного віку; батьками в екологічному вихованні дітей у сім'ї.

Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалась у процесі експериментальної роботи у приватній школі-садку Святого Миколая м.Вінниці. Основні положення і висновки висвітлювались у матеріалах міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференцій, на звітній конференції Інституту педагогіки, психології та мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2015р); під час проведення практичних семінарів (дається перелік усіх вихідних даних).

Публікації. Результати дослідження викладені у 4 публікаціях (автор, назва публікації, дається перелік усіх вихідних даних).

Структура і обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ПРИКЛАД 3.

Тема дипломної роботи: “ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

Об’єкт дослідження – процес формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами фізичної культури.

Мега дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що рівень розвитку творчих здібностей старших дошкільників зростає за умов:

- 1) збагачення творчої уяви дітей у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- 2) створення ігрового середовища під час проведення фізкультурно-оздоровчих заходів у дошкільному навчальному закладі;

3) постійної співпраці педагогів і батьків у формуванні творчих здібностей дошкільників.

4) формування належного рівня готовності майбутніх вихователів до розвитку творчих здібностей дітей фізкультурно-оздоровчими засобами на етапі вузівської підготовки.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети і гіпотези дослідження визначено такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз поняття «творчі здібності дітей дошкільного віку» з позицій педагогів та психологів минулого і сучасності.

2. Дослідити взаємозв'язок між творчістю вихователя в організації фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей дошкільного віку та розвитком їх творчих здібностей.

3. Діагностувати рівень розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку та виявити вплив фізкультурно-оздоровчої діяльності на їх формування.

4. Обґрунтувати педагогічні умови формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами фізичної культури.

Методи дослідження:

теоретичні (аналіз, порівняння, синтез, класифікація та узагальнення наукових джерел із проблеми дослідження; вивчення педагогічного досвіду, програмних документів) були використані з метою з'ясування умов ефективної організації фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей старшого дошкільного віку та формування в них творчих здібностей;

емпіричні (спостереження, опитування, аналіз продуктів творчої діяльності дітей) – для виявлення та перевірки педагогічних умов формування творчих здібностей дітей засобами фізичного виховання.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування творчих здібностей засобами фізичної культури, які реалізуються в умовах дошкільного навчального закладу та визначають мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку дитини.

Виявлено та обґрунтовано взаємозв'язок між творчістю вихователя в організації фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей дошкільного віку та розвитком їх творчих здібностей. Подальшого розвитку набули наукові положення про специфіку творчого розвитку особистості дитини старшого дошкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу; визначено і схарактеризовано критерії (рухова підготовленість), показники (сформованість рухових умінь і навичок, рухових якостей) та виявлено рівні творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і уяви; уточнено сутність і зміст понять “творчі здібності”, “творча уява”; особливості фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що упорядковані та підготовлені до друку методичні матеріали, які сприятимуть оптимізації процесу творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку у навчально-виховному процесі ДНЗ засобами фізичної культури.

Експериментальна база дослідження. Дослідженням було охоплено 57 старших дошкільнят Вінницького ДНЗ №27 “Дзвіночок”, 4 вихователі, 48 батьків.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на регіональних педагогічних читаннях “Реалізація ідей В.Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи” (2013-2014 рр.) та на звітних конференціях викладачів і студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2013, 2014 рр.).

Основні результати дослідження висвітлено в **4 одноосібних публікаціях** автора, а саме:

1. Корнійчук Л. Творчість вихователя в організації фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей дошкільного віку // Реалізація ідей В.Сухомлинського в практиці роботи сучасних освітніх закладів : Збірник матеріалів регіональних педагогічних читань. – Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД», 2013. – Вип. 9. – С. 180-182.

2. Корнійчук Л. Створення предметно-ігрового середовища у формуванні творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 9-11 квітня 2014 р.) / За ред. Г.Тарасенко. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С. 193-195.

3. Корнійчук Л. Взаємодія дитячих навчальних закладів і сім'ї у формуванні творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в фізкультурно-оздоровчій діяльності // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 3-5 квітня 2013 р.) / За ред. Г.Тарасенко. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – Вип. 2. – С. 229-231.

4. Корнійчук Л. В. Сухомлинський про значення здоров'я дитини як запоруки її творчого розвитку (подано до друку).

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури (.....). Загальний обсяг становить .... сторінок, основний зміст викладено на ... сторінках.

ПРИКЛАД 4.

Тема дипломної роботи: “ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНИХ УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

Об’єкт дослідження – художньо-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування риторичних умінь у старших дошкільників у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Мета дослідження – визначення теоретико-методологічних засад та на їх основі обґрунтування психолого-педагогічних умов ефективного навчання риторики у ДНЗ; з’ясування рівнів сформованості фахової підготовки студентів до формування риторичних умінь у контексті художньо-мовленнєвої діяльності.

Гіпотеза дослідження. Ефективність навчання риторики старших дошкільників залежить від змісту предмета й організації навчально-виховного процесу, однак можливості риторичної науки і сучасної освіти не використовуються повною мірою. Формування риторичних умінь буде ефективним за умов:

- забезпечення позитивної мотивації дітей старшого дошкільного віку до формування риторичних умінь у системі художньо-мовленнєвої діяльності;
- упровадження спеціально розробленої системи вправ, що передбачає реалізацію окреслених у дослідженні засадничих основ;
- застосування на заняттях інтерактивних методів навчання для набуття дітьми досвіду комунікативної діяльності у різних стилях та жанрах мовлення;
- забезпечення принципу наступності і перспективності риторичної освіти: ДНЗ – школа – ВНЗ – самоосвіта протягом життя.

Відповідно до мети і гіпотези визначено основні **завдання дослідження**:

- розкрити та уточнити зміст термінів "риторичні уміння" та "художньо-мовленнєва діяльність" з огляду на їх відповідність сучасним психолого-педагогічним вимогам до комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільнят;
- визначити педагогічні умови становлення риторичних умінь у системі художньо-мовленнєвої діяльності старших дошкільників;
- розробити теоретичну модель формування риторичних умінь дітей старшого дошкільного віку;
- встановити та обґрунтувати із застосуванням методу експерименту критерії та показники рівнів сформованості риторичних умінь у старших дошкільників та професійної готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів;
- розробити систему вправ для формування риторичних умінь дошкільнят у процесі художньо-мовленнєвої діяльності й експериментально перевірити її ефективність.

Для розв’язання поставлених завдань використовувалися такі **методи** дослідження:

- *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація, моделювання з метою уточнення сутності базових понять проблеми, з'ясування структурних компонентів риторичних умінь, визначення педагогічних умов та розробки моделі організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у ДНЗ;

- *емпіричні*: діагностичні (педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, інтерв'ювання), аналіз документації ДНЗ – для вивчення особливостей організації художньо-мовленнєвої діяльності дошкільнят, аналіз документації ВНЗ – для вивчення особливостей підготовки студентів до формування мовної компетентності дошкільнят; педагогічний експеримент, який дав змогу запровадити систему вправ та завдань з формування риторичних умінь старших дошкільників у реальний навчальний процес ДНЗ та перевірити її результативність.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають в тому, що:

- *вперше* визначено педагогічні умови забезпечення позитивної мотивації дітей старшого дошкільного віку до формування риторичних умінь у системі художньо-мовленнєвої діяльності (забезпечення позитивної мотивації дітей старшого дошкільного віку до формування риторичних умінь у системі художньо-мовленнєвої діяльності; упровадження спеціально розробленої системи вправ, що передбачає реалізацію окреслених у дослідженні засадничих основ; застосування на заняттях інтерактивних методів навчання для набуття дітьми досвіду комунікативної діяльності у різних стилях та жанрах мовлення; забезпечення принципу наступності і перспективності риторичної освіти: ДНЗ – школа – ВНЗ – самоосвіта протягом життя.
- *уточнено* розуміння понять "риторичні уміння", "художньо-мовленнєва діяльність старших дошкільників";
- *набули подальшого розвитку* положення про теоретичні основи організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей; зміст, форми і методи формування риторичних умінь дошкільнят.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у виділенні компонентів, показників і рівнів сформованості риторичних умінь дошкільників та створення відповідного діагностичного інструментарію; розробці системи інтерактивних вправ та ігор за сюжетами художніх творів, спрямованих на розвиток мовної особистості дітей старшого дошкільного віку. Матеріали дослідження можуть бути використані у практиці роботи вихователів дошкільних закладів, у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів напряму підготовки "Дошкільна освіта" ВНЗ I-IV рівнів акредитації, у системі післядипломної освіти. За результатами дослідження розроблено спецкурс "Риторика для дошкільнят" для студентів напряму підготовки 6.010101 "Дошкільна освіта".

ПРИКЛАД 5.

Тема дипломної роботи: ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутнього вихователя ДНЗ.

Предмет дослідження – процес формування самоосвітньої компетентності вихователя засобами ІКТ.

Мета дослідження – наукове обґрунтування та експериментальна перевірка моделі формування самоосвітньої компетентності майбутнього педагога дошкільного навчального закладу.

Гіпотеза дослідження: Формування самоосвітньої компетентності вихователя буде успішним за реалізації сукупності педагогічних умов:

- створення інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища;
- організації самостійної роботи студентів засобами ІКТ;
- використання методів активного навчання.

Завдання дослідження:

1. На основі вивчення наукової літератури проаналізувати соціально-педагогічні дослідження професійної підготовки майбутніх вихователів.
2. Здійснити психолого-педагогічний аналіз особистості вихователя ДНЗ.
3. Визначити особливості компетентнісного підходу до підготовки вихователів.
4. Розробити концепцію реалізації самоосвітньої компетентності майбутніх вихователів ДНЗ.
5. Експериментально перевірити модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх вихователів.

ПРИКЛАД 6.

Тема дипломної роботи: “ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ”.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах України до роботи з батьками.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками дітей раннього віку в освітньому процесі вищої педагогічної школи.

Мета дослідження – обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками дітей раннього віку у ВНЗ.

Гіпотеза дослідження. Якщо здійснювати підготовку майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками дітей раннього віку у ВНЗ відповідно до обґрунтованих організаційно-педагогічних

умов, то можливо значно підвищити рівень професійної компетентності майбутніх педагогів.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати особливості та виокремити етапи просвітницько-консультативної роботи з батьками дітей раннього віку.

2. Конкретизувати критерії та показники визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до роботи з батьками.

3. З'ясувати особливості підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками дітей раннього віку.

4. Визначити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови підготовки студентів напряму підготовки “Дошкільна освіта” до роботи з батьками.

ПРИКЛАД 7.

Тема дипломної роботи: “ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ Ф.ФРЕБЕЛЯ У СУЧАСНОМУ ПРОСТОРІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ”.

Об’єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка вихователів дошкільних закладів.

Предмет дослідження – підготовка майбутніх вихователів у закладах освіти III – IV рівнів акредитації до реалізації педагогічних ідей Ф.Фребеля.

Мета дослідження – розробка і теоретичне обґрунтування змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх вихователів до реалізації педагогічних ідей Ф.Фребеля у сучасному просторі дошкільної освіти.

Гіпотеза дослідження – професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів до реалізації педагогічних ідей Ф.Фребеля в освітньому просторі України буде ефективною за умов удосконалення змісту професійно-педагогічної підготовки; застосування форм, методів і засобів навчання, спрямованих на формування умінь і навичок студентів упроваджувати педагогічні ідеї німецького педагога в практику роботи вітчизняних ДНЗ.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми реалізації ідей Ф.Фребеля в Україні у педагогічній теорії та практиці.

2. Обґрунтувати особливості структурування змісту професійної педагогічної підготовки майбутніх вихователів у контексті дослідження.

3. Розробити програму спецкурсу за вибором для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта» з теми «*Педагогічна спадщина Фрідріха Фребеля в сучасному просторі дошкільної освіти*».

4. Виявити та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до реалізації педагогічних ідей Ф.Фребеля в освітньому просторі України.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**Один автор**

1. Богініч О.Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри : навч. посіб. / О.Л. Богініч; Мін. освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. - 2-ге вид. – Київ : НПУ, 2003. - 140 с.
2. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія / А.М. Богуш. – 2-е вид. – К.:Видав.дім «Слово», 2010. – 374 с.
3. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч.посіб. / Е.С. Вільчковський; Мін освіти України. - Львів: ВНТЛ, 1998. – 335 с.
4. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию: учебн.пособ. для вузов / С.И. Гессен; Отв. ред. и сост. П.В. Алексеев. - Москва: Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
5. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч.посіб. для вищ.навч.закладів / О.Л. Кононко; Мін.освіти України; Обкл.В.С. Жиборовський. - Київ: Освіта, 1998. – 255 с.
6. Кот Н.М. Екологічне виховання дошкільників спільно з родиною: метод. реком. для вихователів, батьків та студ.дошк.відділень пед.вузів / Н.М. Кот. - Київ: НПУ, 1999. - 30 с.
7. Луценко І.О. Готуємось до мовленнєвого спілкування з дошкільниками: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. спец. "Дошкільне виховання" / І.О. Луценко; Мін. освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2001. - 96 с.
8. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч.посіб. / Т.І. Поніманська; Мін. освіти і науки України. - Київ: Академвидав, 2004. - 456 с.
9. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посіб. / Н.Ф. Яришева. - Київ: Вища школа, 1993. – 255 с.

Два автори

1. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільному закладі: практикум: навч.посіб. / А.М. Богуш , Т.М. Котик. - Київ: Вища школа, 1994. - 157 с.
2. Вільчковський Е.С. Фізичне виховання дітей у дошкільному закладі: посібник / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок. - Київ: Вища школа, 2001. - 216 с.
3. Українське дошкільля: читанка / Упоряд.Н. Зінкевич,О. Зінкевич; Відп.за вип.Р. Харчук. - Київ: Смолоскип, 2001. – 533 с.
4. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навч. посіб./ Упоряд.: З.Н. Борисова, В.У. Кузьменко; За заг.ред. З.Н.Борисової. – К.: Вища школа, 2004. – 511 с.

Три автори

1. Барабаш О.Д. Свята і розваги в дитячому садку: навч.-метод. посіб. / О.Д. Барабаш, Л.В. Калуська, О.В. Яновська. - Київ: Освіта, 1995. – 128 с.
2. Богуш А.М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студ. вищ. навч. закладів / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Т.М. Котик; Мін. освіти і науки України. - Київ: Слово, 2006. - 304 с.
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак; Мін. освіти України. - Київ: Просвіта: Книга Пам'яті України, 2000. - 368 с.

Чотири автори

1. Стадненко Н.М. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників : навч. посіб. / Ін-т дефектології АПН України; Н.М.Стадненко, Т.Д.Ілляшенко, Л.В.Борщевська, А.Г.Обухівська. - Київ: Наукова думка, 1998. – 143 с.
2. Сухорукова Г.В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підруч. / Г.В. Сухорукова, О.О. Дронова, Н.М. Голота, Л.А. Янцур; За заг.ред.Г.В. Сухорукової. – К.:Вид.дім «Слово», 2010. – 376 с.

П'ять авторів і більше

1. Малятко: програма виховання дітей дошкільного віку / АПН України. Ін-т проблем виховання АПН України; Наук.керівник авт.кол.З.П.Плохій. - 2-ге вид.,доопраці допов. - Київ: Освіта, 1999. – 286 с.
2. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навч.-метод. посіб. / За ред. Г.С.Тарасенко. – К.: Видав.дім «Слово», 2010. – 320 с.
3. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: монографія /О.Л.Богініч, З.Н.Борисова, І.І.Загарницька та ін.; за заг. Ред. І.І.Загарницької.- К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 310 с.

Без автора

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні: закони і законодавчі акти / Мін. освіти і науки України, Акад. пед. наук України. - Київ: Дошкільне виховання, 1999. – 69 с.
2. Дошкільна освіта: навчально-методичний комплекс з фахової підготовки за напрямом 7.010101 спеціальності «Дошкільна освіта»/ За ред. І.І.Загарницької. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 344 с.
3. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах: нормативно-техн. матеріал / уряд. О.В. Ситяшенко. - К.: Задруга, 2004. – 338 с.

Багатотомний документ

1. Дошкільна лінгводидактика: хрестоматія: посібник для студ.пед.закл.освіти / Упоряд.А.М.Богуш. - Київ; Одеса: Вища школа; АстроПринт, 1999. - Ч.2. – 292 с.
2. Самотулка Т. Історія України в іграх / Т. Самотулка. - Київ; Нью-Йорк: Видавництво М.П.Коць, 1995. - Т.1: Захисники рідного вогнища: Історичні ігри для новачат. – 348 с.

Словники

1. Приходченко К.І. Універсальний словник-довідник: 30000 слів і виразів сучасної української мови / К.І. Приходченко. - Донецьк: Бло, 2006. - 318 с.

Дисертації

1. Лисенко Н.В. Теорія і методика формування еколого-педагогічної культури вихователя дошкільного закладу в системі вищої педагогічної освіти України: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Н.В. Лисенко; Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 1996. – 391 с.
2. Молочко М.В. Формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі дошкільного закладу: Дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / М.В. Молочко; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2004. – 191 с.

Автореферати дисертацій

1. Галаманжук Л.Л. Підготовка майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.Л. Галаманжук; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 2007. – 20 с.
2. Левінець Н.В. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.В. Левінець; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2007. – 20 с.

Частина періодичного видання

1. Гончаренко А. М. Особистісно орієнтована модель роботи з казкою / А.М. Гончаренко // Наукові записки: збірник наукових статей Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.- Київ: НПУ, 2004.- Вип. 55. – С.47-52.
2. Загарницька І.І. Дошкільна освіта в контексті пріоритетів державної освітньої політики України / І.І.Загарницька // Вісник інституту розвитку дитини: збірник наукових праць. - Київ: НПУ, 2010. – Вип.11. – С.16-23.

Електронні ресурси

1. Андрущенко В. П. Реальність освіти: проблема деміфологізації [Електронний ресурс] / В. П. Андрущенко // Практична філософія. – 2001. – №1 (2). – С. 185–197. – Режим доступу : <http://sofy.kiev.ua/pf2/andru.htm>

2. Бенедь А.Л. Виховання в дітей старшого дошкільного віку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля в процесі екологічного виховання // Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2011_13/PDF/7.pdf.
3. Бондар Л. Система інтенсивного навчання педагога-новатора В. Ф. Шаталова / Л. Бондар // Історико-педагогічний альманах : збірник наукових праць. – Умань, 2008. – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4694.html>.
4. Буйдіна О. Засоби візуалізації знань у контексті створення моделей знакового мовлення / О. Буйдіна // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць. – Вип. 55, ч. 2. – Слов'янськ, 2011. – С. 254–263. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gnvp/2011_55_2/36.pdf
5. Тарасенко Г. С. Аксіологічний підхід до створення еколого-виховних ситуацій у процесі фахової підготовки / Г. С. Тарасенко, Б. І. Нестерович // Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_2/doc_pdf/tarasenko.pdf

Зразки оформлення титульної сторінки дипломної роботи

ПРИКЛАД 1.

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Інститут педагогіки, психології і мистецтв
кафедра дошкільної та початкової освіти**

ДИПЛОМНА РОБОТА

*на тему: **ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ***

Студентки 1 курсу, МГД групи
Галузі знань: 0101 Педагогічна освіта
Спеціальності: 8.01010101 Дошкільна освіта
Величко Катерини Володимирівни

Науковий керівник: завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти, професор, доктор педагогічних наук **Тарасенко Г.С.**

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: _____ ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2014 рік

ПРИКЛАД 2.

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Інститут педагогіки, психології і мистецтв
кафедра дошкільної та початкової освіти**

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ**

Студентки 1 курсу, МГД групи
Галузі знань 0101 Педагогічна освіта
Спеціальності: 8.01010101 Дошкільна освіта
Мандзюк Марини Русланівни

Науковий керівник:
канд.пед.наук, доцент кафедри дошкільної
та початкової освіти
Кривошея Тетяна Михайлівна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2014 рік

ПРИКЛАДИ РЕЦЕНЗІЙ НА ДИПЛОМНІ РОБОТИ

Рецензія

на дипломну роботу «Естетичне виховання дітей старшого дошкільного віку у процесі формування елементарних математичних уявлень» студентки I курсу групи МГД спеціальності 8.01010101

*Дошкільна освіта Інституту педагогіки, психології і мистецтв
Панасюк Олени Анатоліївни*

Проблема естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку у процесі формування елементарних математичних уявлень є актуальною і важливою, оскільки своєчасність залучення могутнього естетичного потенціалу математики як науки до виховного процесу слугує гарантією уникнення одностороннього розвитку особистості, дає можливість перенести цю науку в контекст культурних цінностей і тлумачити її як знаряддя культури, яке розвиває особистість інтелектуально і естетично.

Студентка чітко визначила науковий апарат дослідження: об'єкт, предмет, мету та завдання, гіпотезу дослідження.

У I розділі на основі вивчення психолого-педагогічної літератури детально подається аналіз основних дефініцій дослідження, описуються естетичні аспекти математики та розглядається досліджувана проблема в історії педагогічної та методичної думки.

Позитивної оцінки заслуговує експериментальне дослідження. Студентка чітко, логічно, послідовно представила критерії, показники та рівні естетичної вихованості старших дошкільників у процесі формування елементарних математичних уявлень, зібрала цікавий емпіричний матеріал, який ілюструє результати проведеного дослідження.

Заслуговує схвалення те, що студентка, крім діагностики естетичної вихованості старших дошкільників, дослідила готовність майбутніх вихователів до здійснення естетичного виховання у процесі формування елементарних математичних уявлень.

Водночас, слід зауважити, що в роботі зустрічаються помилки в оформленні покликань на літературу (с. 37, с. 48, с. 53 та ін.), на додатки (с. 23, с. 31, с. 52 та ін.) та неточності у використанні ініціалів науковців (с. 3, с. 7, с. 18 та ін.). Проте висловлене зауваження не зменшує практичної цінності дипломної роботи. Вона написана грамотно, її зміст та оформлення відповідають вимогам до наукових досліджень такого рівня, а її автор – Панасюк О. – заслуговує високої оцінки.

Рецензент

Тарасенко Г.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу

„Розвиток образного мислення дошкільників у процесі формування елементарних математичних уявлень ”

студентки 1 курсу групи МГД денної форми навчання

спеціальності 8.01010101 “Дошкільна освіта”

інституту педагогіки, психології і мистецтв

Конотко Вікторії Володимирівни

Вирішення актуальних проблем духовного розвитку особистості, формування її творчого потенціалу, гуманістичного світогляду, інтелектуально-естетичної культури неможливе без змін концепції існуючої освітньої системи, оскільки в основі творчості, аксіологічно зорієнтованого гуманістичного мислення лежить образне осягнення світу. Звернення педагогічної науки до проблеми розвитку образного мислення дошкільнят – закономірна об’єктивна необхідність. З огляду на це актуальність обраної теми дослідження не викликає сумніву.

Привертає увагу різноаспектність виконаної роботи. У ній розкрито теоретико-методологічні аспекти дослідження: зроблено дефінітивний аналіз поняття “мислення”, “образне мислення”; проаналізовано психологічні механізми розвитку образного мислення особистості; досліджено проблему розвитку образного мислення особистості в історії педагогічної думки.

Цінним є те, що студентка визначила педагогічні умови розвитку образного мислення дітей дошкільного віку, розробила методику розвитку образного мислення дошкільнят у процесі формування елементарних математичних уявлень. Потрібно підкреслити неабияке практичне значення даного дослідження, оскільки в ньому Конотко В.В. висвітлила використання прийомів ейдетики на заняттях з математики. Робота містить цікаві додатки.

Позитивно оцінюючи магістерське дослідження, висловлюємо таке зауваження: описуючи передовий педагогічний досвід з даної проблеми, можна було би звернути увагу на методичні знахідки вихователів м. Вінниці щодо розвитку образного мислення дошкільнят у процесі формування елементарних математичних уявлень. Проте висловлене зауваження не знижує загальної цінності дипломної роботи, а її автор – Конотко В.В. – заслуговує високої оцінки.

Рецензент

Кривошея Т.М., канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Рецензія

на дипломну роботу “Формування естетичного досвіду дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-творчої діяльності” студентки I курсу МГД групи денної форми навчання спеціальності 8.01010101 “Дошкільна освіта” інституту педагогіки, психології і мистецтва Соломенко Наталії Олексіївни

Реформування системи освіти передбачає виховання творчої особистості, здатної спрямовувати свою життєдіяльність у русло гуманістичного розвитку суспільства. Шляхи досягнення цієї мети різноманітні, але особливе місце у цьому процесі займає естетичне виховання. Воно виступає істотним елементом системи загального виховання, надає їй завершеності й насичує всю її структуру сутнісно людським змістом. Естетично виховати людину означає сформувати її естетичне сприйняття, своєрідність якого зумовлюється передусім естетичним досвідом особистості.

Актуальність проблеми, науковому осмисленню і розробці якої присвячене дослідження Соломенко Н.О., не викликає сумніву. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” поставили перед педагогами як одне із пріоритетних завдань – сформувати базис особистісної культури дитини через відкриття їй світу в його цілісності та різноманітності як сукупність чотирьох сфер життєдіяльності – “Природи”, “Культури”, “Людей”, “Я”. Основне завдання дошкільної освіти полягає не в озброєнні дитини системою галузевих знань, а в набутті особистісного досвіду. Важливою складовою виховання дітей в ДНЗ є формування естетичного досвіду як сукупності чуттєвих сприймань, що набувають діти в процесі взаємодії з прекрасним у природі й суспільстві, й становить основу естетичних знань людини про матеріальний світ та суспільні відносини, культурні цінності, твори мистецтва.

Заслугує на увагу презентація Соломенко Н.О. психолого-педагогічних особливостей формування естетичного досвіду дітей старшого дошкільного віку. Студентка правильно характеризує сутність поняття “естетичний досвід особистості”. До незаперечних переваг роботи також слід віднести продуману програму констатувального експерименту, що передбачає поетапну реалізацію діагностичних процедур.

На основі аналізу наукових джерел та результатів констатувального експерименту Соломенко Н.О. були представлені педагогічні умови формування естетичного досвіду дошкільників: використання технології естетико-екологічного виховання дітей; застосування нетрадиційних технік художньо-творчої діяльності; створення естетико-розвивального середовища в умовах ДНЗ. У контексті визначених педагогічних умов дипломницею запроваджено хвилинки милування природою за Г.С.Тарасенко, проведення мистецьких ігор, організовані заняття в художній майстерні “Тканиночарівнице, відкрий свої таємниці” тощо. Результати дослідно-

експериментальної роботи ілюструють додатки до дипломного дослідження.

Автором ґрунтовно розкрито й інші проблеми: питання підготовки вихователів до формування естетичного досвіду дітей; використання інноваційних технологій у процесі естетичного виховання дітей дошкільного віку. Висновки до дипломного дослідження відповідають поставленим завданням роботи.

Загалом дипломна робота відзначається пошуковим характером, логічністю побудови, переконливістю аргументів, обґрунтованістю висновків. Водночас, слід зауважити, що в роботі зустрічаються незначні помилки в оформленні покликань на літературу (с. 86, с. 54.).

Проте зазначені зауваження не знижують науковий рівень дослідження. Рекомендуємо дипломну роботу студентки Соломенко Н.О. оцінити позитивно.

Рецензент:

Пахальчук Н.О., канд. пед. наук, доцент
кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ
імені Михайла Коцюбинського

ОРИЄНТОВНА СХЕМА РЕЦЕНЗІЇ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

РЕЦЕНЗІЯ

на _____
(вказати вид кваліфікаційної роботи)

тема роботи _____

_____

_____

_____

Студент _____

_____

Спеціальність і група _____

Характеристика дипломної роботи:

а) висновок про тип роботи (робота пов'язана з тематикою кафедри, комплексна робота, в якій створено програмний навчальний продукт, введено нові архівні джерела, повернуто «забуті імена» діячів культури і науки, розроблено нові технології, робота, виконана на замовлення закладів, реферативного характеру) _____

_____

_____

б) висновок про відповідність змісту роботи завданню, поставленому керівником, повнота розкриття теми _____

_____

_____

в) висновок про наявність самостійних результатів, наявність експерименту, наявність соціологічного дослідження та його якість _____

_____

_____

г) якість висновків, їх узгодженість із завданням роботи, наукова та практична важливість результатів роботи _____

_____

_____

е) частка посилань на список літератури у тексті, дотримання вимог при укладанні списку літератури _____

_____

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. Презентація має бути лише фоном для усного повідомлення матеріалу, вона не повинна відволікати увагу від доповідача, аудиторія повинна слухати і сприймати матеріал, а не лише переглядати картинки на екрані.

2. Під час оформлення мультимедійної презентації доцільно використовувати:

- не надто яскраві кольори (рекомендується застосовувати для тла холодні тони зелено-синьої гами або невизначні текстури);
- не більше ніж три кольори на одному слайді (при цьому кольори тексту та фону мають бути контрастними, рекомендується застосовувати кольорові схеми “темний текст на білому фоні”);
- недовгі речення та формулювання з незначною кількістю применників, кожен слайд має відображати одну думку;
- виразні та помітні заголовки;
- обгрунтовану кількість слайдів (якщо слайди мають служити не тільки фоном для мови, а ще й джерелом важливої інформації, то 10 слайдів повинні бути показані за 20 хвилин, а мінімальний розмір шрифту має дорівнювати 30);
- не більше ніж 15 рядків тексту чи два зображення із коментарями на одному слайді;
- таблиці, схеми, текстові слайди тощо мають чергуватися.

3. У процесі оформлення мультимедійної презентації слід дотримуватись таких технічних вимог:

- надавати переваги горизонтальному розташуванню інформації;
- найважливішу інформацію подавати в центрі екрану;
- усі таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо мають мати назву, яка в таблицях розташовується над, а в інших різновидах – під зображенням;
- надавати перевагу шрифтам “без насічок” (Arial, Calibri та інші) – їх легше читати з відстані;
- розмір шрифтів має бути в межах: 22-28 пт – для заголовків, 18-22 пт – для основного тексту, 16-20 пт – для підписів зображень, 14-16 пт – для номерів слайдів;
- номер слайда розташовується у правому верхньому кутку, на титульному та завершальному слайдах номер не ставиться.

4. Кожен слайд має містити:

- *стилий виклад матеріалу*, максимальну інформативність тексту з використанням слів і скорочень уже знайомих аудиторії;
- *короткі та лаконічні заголовки*, які мають привертати увагу та узагальнювати основні положення слайду;
- *важлива інформація* (висновки, визначення, правила тощо) подається великим шрифтом і розміщується у лівому верхньому кутку слайда,

кожному положенню (ідеї) треба відводити окремий абзац. Головна ідея викладається у першому рядку абзацу;

- **другорядна інформація** розміщується внизу слайда;
- **для ілюстрації найважливіших фактів**, що дає можливість подати матеріал компактно і наочно, використовують таблиці, діаграми, схеми тощо, пояснення розміщуються якнайближче до ілюстрацій, з якими вони мають з'являтися одночасно на екрані;
- **кожен слайд має відображати одну думку**. Поданий на ньому текст має складатися з коротких слів і простих речень. Рядок має містити 6-8 слів, а загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- **підписи до ілюстрацій розміщуються під нею** (до графіків, схем, фотографій тощо) і для таблиць над нею;
- **кількість блоків** статистичної інформації на одному слайді **має бути не більше чотирьох**;
- **уся текстова інформація** ретельно перевіряється на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок, дієслова пишуться в одній часовій формі.

5. Вимоги до врахування фізіологічних особливостей сприйняття кольорів і форм.

5.1. Створюючи слайди, треба врахувати:

- стимулюючі (теплі) кольори (червоний, оранжевий, жовтий) сприяють збудженню нервової системи і діють як подразники, а дезінтегруючі (холодні) кольори (фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений) заспокоюють її і викликають сонливий стан;
- **найкращим поєднанням кольорів шрифту і фону** є: білий на темно-синьому, чорний на білому, жовтий на синьому;
- будь-який другорядний об'єкт, що рухається (анімований), знижує якість сприйняття матеріалу, відвертає увагу, порушує її динаміку;

5.2. Створюючи слайд, треба пам'ятати, що людина спроможна одночасно запам'ятовувати не більше трьох фактів, висновків, визначень, поданих на одному слайді.

6. Вимоги до демонстрацій презентацій

- Показ слайда повинен супроводжуватися **усним мовленням доповідача**, що пояснює, коментує чи описує інформацію на екрані, але не переказує її.
- Момент появи слайда на екрані не обов'язково повинен збігатися з коментарем доповідача – слухачам потрібно дати деякий час на самостійний його перегляд.
- **Не рекомендується** під час презентації говорити **в однаковому темпі та з однаковою гучністю**, одноманітно рухатися перед аудиторією або не рухатися зовсім – усі ці чинники треба чергувати для уникнення «відключення» слухачів від змісту дослідження.

Навчальне видання

Г.С.Тарасенко, Т.М.Кривошея

ДИПЛОМНА РОБОТА
як форма діагностики якості підготовки магістрів
спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта
(методичні рекомендації до написання і захисту
дипломних робіт для студентів денної
та заочної форм навчання)

Редагування – Гонтар Т.Ф., начальник навчально-методичного відділу моніторингу й аналізу якості освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Підписано до друку 22.03.2015
Формат 64x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 5,06. Обл.-вид. арк. 4,7.
Наклад 100 прим. Зам. № **7676**.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 603-000, 69-67-69.

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД»
Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 603-000, 69-67-69.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>